138. Torstaina 29 päivänä lokakuuta 1992

kello 13

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

S.

Kolmas käsittely:

1) Ehdotukset laeiksi maidon, sianlihan ja viljan vientikustannusmaksusta annetun lain 9 §:n ja lannoiteverosta annetun lain muuttamisesta 4152

Hallituksen esitys n:o 114
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 46

Toinen käsittely:

2) Ehdotukset laeiksi lääkelain muuttamisesta ja sairausvakuutuslain 5 a ja 9 §:n muuttamisesta 4154

Hallituksen esitys n:o 118
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 30
Suuren valiokunnan mietintö n:o 5

3) Ehdotukset vakuutuskassalaiksi ja laiksi sairausvakuutuslain 61 §:n muuttamisesta 4167

Hallituksen esitys n:o 93
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 35

4) Ehdotus laiksi maatalousyrittäjän lomituspalveluista annetun lain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 156
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 36

S.

Ainoa käsittely:

5) Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 1991 4173

Kertomus n:o 10
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 11

Ensimmäinen käsittely:

6) Ehdotus laiksi maataloustulolain eräiden säännösten soveltamisesta vuonna 1992 annetun lain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 225
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 16

7) Ehdotus laiksi eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain 1 §:n muuttamisesta 4179

Hallituksen esitys n:o 212
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 9

8) Ehdotus laiksi rahalain 2 §:n muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 186
Talousvaliokunnan mietintö n:o 38

9) Ehdotukset laiksi julkisista hankinnoista ja laiksi kilpailuneuvostosta annetun lain muuttamisesta 4184

Hallituksen esitys n:o 154
Talousvaliokunnan mietintö n:o 39

10) Ehdotus laiksi ammatinvalinnanohjauksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta „

Hallituksen esitys n:o 157
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 5

S.

11) Ehdotukset laeiksi työturvallisuuslain muuttamisesta ja työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain muuttamisesta 4185

Hallituksen esitys n:o 113
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 6

12) Ehdotus laiksi siirtolaisvälityksestä annetun lain kumoamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 229
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 7

13) Ehdotus laiksi työnvälityslain muuttamisesta ..... „

Hallituksen esitys n:o 230
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 8

Esitellään:

14) Hallituksen esitys n:o 251 laiksi tuotevastuulain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi ..... „

15) Hallituksen esitys n:o 252 käräjäoikeuslaiksi ..... „

16) Hallituksen esitys n:o 253 laiksi arpajaislain 3 ja 5 §:n muuttamisesta ..... „

17) Hallituksen esitys n:o 254 laiksi Euroopan talousalueen valtioiden kansalaisten tutkintotodistusten tunnustamisesta ja laiksi ulkomailla suoritettujen korkeakouluopintojen tuottamasta virkakelpoisuudesta annetun lain muuttamisesta 4186

18) Hallituksen esitys n:o 259 laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi ..... „

19) Hallituksen esitys n:o 261 laeiksi eräiden Autorekisterikeskusta koskevien säännösten muuttamisesta ..... „

20) Hallituksen esitys n:o 262 laiksi merilain 29 §:n muuttamisesta ..... „

S.

21) Hallituksen esitys n:o 263 laiksi ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta 4186

22) Hallituksen esitys n:o 265 laiksi siirtymämaksusta muutettaessa valtion virastoja, laitoksia tai liikelaitoksia osakeyhtiöiksi ja laiksi työntekijäin eläkelain 12 §:n muuttamisesta ..... „

Puhetta johtaa puhemies Suominen.

Nimenhuudossa merkitään poissa oleviksi toinen varapuhemies Pesälä sekä edustajat Aho E., Donner, Hacklin, Helle, Jouppila, Karhunen, Kemppainen, Kohijoki, Koskinen, Laaksonen, Laitinen, Laivoranta, Leppänen P., Lindroos, Lipponen, Miettinen, Moilanen, Morri, Mäkelä, Mölsä, Nordman, Norrback, Pekkarinen, Pelttari, Pokka, Puisto, Pura, Rehn O., Rinne, Salolainen, Savolainen, Suhola, Särkijärvi, Tuomioja, Vanhanen, Varpasuo, Vähäkangas, Väyrynen ja Zyskowicz.

Nimenhuudon jälkeen ilmoittautuvat edustajat Varpasuo, Pekkarinen, Pura, Donner ja Nordman.

Ilmoitusasiat:

Lomanpyynnöt

Vapautusta eduskuntatyöstä saavat tästä päivästä sairauden vuoksi edustajat Lipponen ja Mölsä, virkatehtävien vuoksi edustajat E. Aho, Jouppila, Norrback ja Pesälä sekä yksityisasioiden vuoksi edustajat Helle, Kemppainen, Kohijoki, Koskinen, Laaksonen, Laitinen, Laivoranta, Lindroos, Pokka, Rinne, Savolainen, Särkijärvi, Vanhanen ja Vähäkangas.

Päiväjärjestyksessä olevat asiat:

1) Ehdotukset laeiksi maidon, sianlihan ja viljan vientikustannusmaksusta annetun lain 9 §:n ja lannoiteverosta annetun lain muuttamisesta

Kolmas käsittely
Hallituksen esitys n:o 114
Valtiovarainvaliokunnan mietintö n:o 46

P u h e m i e s : Toisessa käsittelyssä päätetyt lakiehdotukset voidaan nyt hyväksyä tai hylätä. Viime tiistaina pidetyssä ensimmäisessä täysistunnossa julistettiin keskustelu asiasta päättyneeksi.

Keskustelussa on ed. Luukkainen ed. Hassin kannattamana ehdottanut, että toinen lakiehdotus hylättäisiin.

Ed. Backman ed. Lahti-Nuuttilan kannattamana on ehdottanut, että myös ensimmäinen lakiehdotus hylättäisiin.

Ed. Luukkainen ed. O. Ojalan kannattamana on ehdottanut, sen varalta että toinen lakiehdotus hyväksyttäisiin, perusteluissa lausuttavaksi: "Hyväksyessään lakiehdotuksen eduskunta edellyttää, että jatkossa luovutaan lannoiteveron tuoton korvamerkinnästä ja siirrytään keräämään lannoiteveroa ympäristöverona."

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestykset ja päätökset:

P u h e m i e s : Ensin on päätettävä lakiehdotuksista.

Ensimmäinen lakiehdotus.

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotus hylätty.

P u h e m i e s : Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Aho R., Aittoniemi, Ala-Harja, Ala-Nissilä, Alaranta, Andersson, Anttila S-L., Antvuori, Apukka, Astala, Aula, Biaudet, Dromberg, Enestam, Heikkinen, Hiltunen, Huuhtanen, Häkämies, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Jokiniemi, Juhantalo, Jurva, Järvilahti, Jääskeläinen, Jäätteenmäki, Kaarilahti, Kalli, Kallis, Kankaanniemi, Kauppinen, Koistinen, Komi, Korhonen, Korkeaoja, Korva, Koski, Kuittinen, Kuuskoski, Kääriäinen, Laakkonen, Lahtinen, Laine, Lamminen, Laukkanen M., Laukkanen V., Laurila, Lax, Lehtinen, Lehtosaari, Leppänen J., Leppänen P., Liikkanen, Lindqvist, Linnainmaa, Louvo, Markkula, Mattila, Mäki-Hakola, Mäkipää, Niinistö, Nordman, Näsi, Ojala O., Ollila, Perho-Santala, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Polvi, Polvinen, Pulliainen, Rauramo, Rehn E., Renko, Renlund, Riihijärvi, Rimmi, Rossi, Ryynänen, Röntynen, Saapunki, Saari, Saario, Saastamoinen, Sasi, Savela, Seivästö, Seppänen, Stenius-Kaukonen, Suhonen, Taina, Tennilä, Tiuri, Toivonen, Turunen, Ukkola, Uosukainen, Vihriälä, Viljanen, Virrankoski, Vistbacka, Vuorensola, Väistö, Wahlström, Westerlund ja Zyskowicz.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Anttila U., Backman, Bell von, Gustafsson, Haavisto, Halonen, Hassi, Hautala, Hurskainen, Hämäläinen, Iivari, Jaakonsaari, Kalliomäki, Kasurinen, Kautto, Kekkonen, Lahikainen, Lahti-Nuuttila, Louekoski, Luhtanen, Luttinen, Luukkainen, Metsämäki, Muttilainen, Myller, Nikula, Nyby, Ojala A., Paakkinen, Paasio, Pykäläinen, Rajamäki, Ranta, Rask, Roos J., Roos T., Räty, Rönnholm, Skinnari, Tykkyläinen, Törnqvist, Urpilainen, Vehkaoja, Viljamaa, Vuoristo ja Vähänäkki.

"Tyhjää" äänestää ed. Paloheimo.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aho E., Alho, Björkenheim, Donner, Hacklin, Helle, Jouppila, Kanerva, Karhunen, Kemppainen, Kohijoki, Koskinen, Laakso, Laaksonen, Laitinen, Laivoranta, Lindroos, Lipponen, Malm, Miettinen, Moilanen, Morri, Mäkelä, Mölsä, Norrback, Pekkarinen, Pelttari, Pesälä, Pokka, Puhakka, Puisto, Pura, Rehn O., Rinne, Rusanen, Salolainen, Savolainen, Suhola, Särkijärvi, Takala, Tuomioja, Vanhanen, Varpasuo, Viinanen, Vähäkangas ja Väyrynen.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 106 jaa- ja 46 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 46. (Koneään. 1)

Eduskunta on hyväksynyt ensimmäisen lakiehdotuksen.

Toinen lakiehdotus.

Joka hyväksyy lakiehdotuksen, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on lakiehdotus hylätty.

P u h e m i e s : Ilmoitan, että pöytäkirjaan merkitään, miten kukin edustaja on äänestänyt.

"Jaa" äänestävät seuraavat edustajat:

Aho R., Aittoniemi, Ala-Harja, Ala-Nissilä, Alaranta, Andersson, Anttila S-L., Antvuori, Apukka, Astala, Aula, Biaudet, Dromberg, Enestam, Heikkinen, Hiltunen, Huuhtanen, Häkämies, Isohookana-Asunmaa, Jansson, Jokiniemi, Juhantalo, Jurva, Järvilahti, Jääskeläinen, Jäätteenmäki, Kaarilahti, Kalli, Kallis, Kankaanniemi, Kauppinen, Koistinen, Komi, Korhonen, Korkeaoja, Korva, Koski, Kuittinen, Kuuskoski, Kääriäinen, Laakkonen, Lahtinen, Laine, Lamminen, Laukkanen M., Laukkanen V., Laurila, Lax, Lehtinen, Lehtosaari, Leppänen J., Leppänen P., Liikkanen, Lindqvist, Linnainmaa, Louvo, Markkula, Mattila, Mäki-Hakola, Mäkipää, Niinistö, Nordman, Näsi, Ojala O., Ollila, Perho-Santala, Pietikäinen M., Pietikäinen S., Polvi, Polvinen, Pulliainen, Rauramo, Rehn E., Renko, Renlund, Riihijärvi, Rimmi, Rossi, Ryynänen, Röntynen, Saapunki, Saari, Saario, Saastamoinen, Sasi, Savela, Seivästö, Seppänen, Stenius-Kaukonen, Suhonen, Taina, Tennilä, Tiuri, Toivonen, Turunen, Ukkola, Uosukainen, Vihriälä, Viljanen, Virrankoski, Vistbacka, Vuorensola, Väistö, Wahlström, Westerlund ja Zyskowicz.

"Ei" äänestävät seuraavat edustajat:

Anttila U., Backman, Bell von, Gustafsson, Haavisto, Halonen, Hassi, Hautala, Hurskainen, Hämäläinen, Iivari, Jaakonsaari, Kalliomäki, Kasurinen, Kautto, Kekkonen, Lahikainen, Lahti-Nuuttila, Louekoski, Luhtanen, Luttinen, Luukkainen, Metsämäki, Muttilainen, Myller, Nikula, Nyby, Ojala A., Paakkinen, Paasio, Pykäläinen, Rajamäki, Ranta, Rask, Roos J., Roos T., Räty, Rönnholm, Skinnari, Tykkyläinen, Törnqvist, Urpilainen, Vehkaoja, Viljamaa, Vuoristo ja Vähänäkki.

Poissa äänestyksestä ovat seuraavat edustajat:

Aho E., Alho, Björkenheim, Donner, Hacklin, Helle, Jouppila, Kanerva, Karhunen, Kemppainen, Kohijoki, Koskinen, Laakso, Laaksonen, Laitinen, Laivoranta, Lindroos, Lipponen, Malm, Miettinen, Moilanen, Morri, Mäkelä, Mölsä, Norrback, Paloheimo, Pekkarinen, Pelttari, Pesälä, Pokka, Puhakka, Puisto, Pura, Rehn O., Rinne, Rusanen, Salolainen, Savolainen, Suhola, Särkijärvi, Takala, Tuomioja, Vanhanen, Varpasuo, Viinanen, Vähäkangas ja Väyrynen.

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 106 jaa- ja 46 ei-ääntä; poissa 47. (Koneään. 2)

Eduskunta on hyväksynyt toisen lakiehdotuksen.

Lakiehdotusten kolmas käsittely julistetaan päättyneeksi.

P u h e m i e s : Lopuksi on päätettävä perusteluja koskevasta ehdotuksesta.

Mietintö "jaa", ed. Luukkaisen ehdotus "ei".

P u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 89 jaa- ja 60 ei-ääntä, 1 tyhjä; poissa 49. (Koneään. 3)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

Asia on loppuun käsitelty.

2) Ehdotukset laeiksi lääkelain muuttamisesta ja sairausvakuutuslain 5 a ja 9 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 118
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 30
Suuren valiokunnan mietintö n:o 5

P u h e m i e s : Käsittelyn pohjana on suuren valiokunnan mietintö n:o 5. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. L a i n e : Herra puhemies! Tätä asiaa käsiteltiin jo täysistunnon toisen käsittelyn ensimmäisessä vaiheessa. Silloin täällä kävi selväksi hallituksen tarkoitus eli se, että lääkekorvaus edellyttää lääkemääräystä ja että voitaisiin myytävistä lääkkeistä korvata vain sosiaali- ja terveysministeriön päättämät lääkkeet.

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan enemmistö on ollut toista mieltä hallituksen kanssa tältä osin ja mielestäni aivan oikein tehnyt hyvän pohjaehdotuksen, selkeän ehdotuksen, joka mielestäni ansaitsisi eduskunnan tuen.

Nyt on syntynyt kuitenkin tilanne, jossa käyttääkseni ed. Vähänäkin sanontaa hallituspuolueiden uskolliset soturit eivät ole olleet paikalla, ja tämä tilanne synnytti minun mielestäni hieman omalaatuisen vaiheen. Asia päätettiin lähettää

suureen valiokuntaan. No, ei tässä kannata ryhtyä siitä asiasta enempää protestoimaan, koska päätös on tässä eduskunnassa tehty. Mutta tulevaisuutta ajatellen toivoisin, että vastaavan kaltaisissa tapauksissa asia palautettaisiin siihen valiokuntaan, josta se on lähtenyt.

Tämä asia kuitenkin käsiteltiin suuressa valiokunnassa ja niin kuin ennakkoon saattoi arvata, suuren valiokunnan enemmistö äänin 11—6 ed. Tainan ehdotuksesta muutti sosiaali- ja terveysvaliokunnan kannan ja omaksui hallituksen esityksen mukaisen kannan kaikilta osin. Tämä on nyt käsittelyn pohja. Tähän nähden tullaan tekemään vastaehdotus.

Herra puhemies! Haluaisin tässä yhteydessä lyhyesti kiinnittää huomiota erääseen toiseen asiaan, joka liittyy käsittelyssä olevaan lääkelakiin. Nimittäin täällä näyttää nyt hallituksen esityksestä syntyneen sellainen ratkaisu, että kun lääkkeiden myyntilupa myönnetään, niin enää ei saa olla ehtona lääkkeen hinnan kohtuullisuus. En voi lainkaan ymmärtää, että suomalaisesta lainsäädännöstä tällainen edellytys pitää poistaa, enkä jaksa uskoa sitä, että esimerkiksi Etasopimus olisi tältä osin ollut niin tiukka, että siihen perustuen tällaista lainsäädäntöä nyt pitäisi hyväksyä. Minusta se on huomattava heikennys.

Ed. T a i n a (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Haluaisin vähän täsmentää ed. Laineen puheenvuoroa, kun hänen puheenvuorostaan sai sen käsityksen, että sairausvakuutus korvaisi lääkkeitä ilman lääkärin määräystä. Näinhän asia ei suinkaan ole, vaan aina vaaditaan lääkärin määräys, jotta sairausvakuutus korvaisi. Tässä muutosehdotuksessa, mistä on kysymys, vähennetään ns. käsikauppalääkkeisiin kuuluvien, lääkärin määräämien lääkkeiden korvattavuutta elikkä sitä joukkoa jonkin verran supistetaan. Tämä on voimassa oleva käytäntö tällä hetkellä, ja tällä esityksellä sitä jatketaan ensi vuoden alusta.

Ed. A l a - H a r j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Laine puhui lääkkeen hinnan kohtuullisuudesta hyväksyttävyyden pohjana. Näinhän ei ole, vaan lääkkeen hinnan kohtuullisuus on tällä hetkellä yksi tärkeä peruste, millä arvioidaan, otetaanko lääke Suomessa käyttöön lainkaan. Tämän lain perusteella tämä ehto poistuu. Lääkkeet, jotka on katsottu hyviksi ja tarkoituksenmukaisiksi, voidaan ottaa käyttöön, mutta kohtuullisuus kyllä otetaan huomioon silloin, kun arvioidaan, otetaanko tämä lääke sairausvakuutuksen korvattavaksi. Siinä mielessä tämä laki on myöskin parannus, että meille voidaan nyt ottaa markkinoille sellaisia lääkkeitä, jotka tällä hetkellä eivät voi tulla kysymykseen, koska hinta estää niiden käyttöönoton.

Ed. L a a k s o (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Taina totesi, että kyse on voimassa olevan käytännön jatkamisesta. On syytä tarkentaa, että kyse on vain muutaman kuukauden voimassa olleen käytännön jatkamisesta, jota mm. vasemmistoliitto ei hyväksy.

Ei voi olla oikein se, että lääkärin määräämät käsikauppalääkkeet eivät enää kuulu sairausvakuutuksen piiriin. Käytännössä tämä johtaa siihen, että varsin monista mm. eläkeläisten käyttämistä lääkkeistä ei enää saa sairausvakuutuskorvausta.

Niillä vähäisillä muutoksilla ja parannuksilla, mitä tähän sisältyy, hallituspuolueet yrittävät peittää sen tosiasian, että kyse on todellakin markkamääräisesti erittäin suuresta summasta, joka lääkärin määräämien lääkkeiden käyttäjiltä tällä lainmuutoksella viedään.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n : Herra puhemies! Ehdotan ensin, että sairausvakuutuslain muutosehdotuksen elikkä toisen lakiehdotuksen käsittelyn pohjaksi hyväksyttäisiin sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön mukainen lakiehdotus. Tällä palautettaisiin se ennen syyskuun 1. päivää voimassa ollut käytäntö, jolloin ns. käsikauppalääkkeet korvattiin potilaalle, kun lääkäri oli ne määrännyt hänelle sairauden hoitoon.

Tämä muutos, mikä nyt on tehty, että vain ministeriön päätöksen mukaiset käsikauppalääkkeet korvataan, on merkinnyt 20—30 miljoonan markan menetystä potilaille, sairaille ihmisille, jotka ovat tarvinneet näitä lääkkeitä sairauden hoitoon.

Eräs perustelu sille, että tämä muutos on tehty, on ollut se, että lääkärit ovat määränneet Mobilat-voidetta, jota käytetään monien reumapotilaiden hoitoon, urheilijoille urheiluvoiteeksi, että voi parantaa urheilutuloksia tai mitä lie, en tätä puolta niin hyvin tunne. Tämä on ollut perustelu sille, että nämä lääkkeet on poistettu korvauksen piiristä.

Tämä asia, jos näitä on käytetty väärin, pitäisi korjata niin, että lääkäreiden toimintaa valvotaan entistä paremmin, eikä niin, että kaikilta niiltä potilailta, jotka tarvitsevat lääkettä nimen-

omaan sairauden hoitoon, korvaus otetaan pois. Lääkärin etiikan mukaisesti tämä asia pitäisi pystyä hoitamaan niin, että lääkäri ei määrää reseptillä muuta lääkettä kuin sitä, mitä potilas todella tarvitsee sairautensa hoitoon. Mielestäni on erittäin kummallista, että on menty tällaiseen muutokseen, jota perustellaan niin, että nämä lääkkeet eivät ole tarpeellisia ja lääkärit niitä vain huvikseen määräävät potilaille. Jos näin on, niin valvottakoon paremmin lääkäreiden toimintaa.

Mutta kun me tiedämme, mikä tämän esityksen tosiasiallinen tarkoitus on, ymmärrämme, miksi tällaisia perusteluja käytetään, jotka eivät vastaa sitä todellista tarkoitusta, mihin tällä pyritään. Tällä pyritään tietysti säästämään lääkekorvausmenoissa, ja niin kuin sanoin, säästö on noin 20—30 miljoonaa markkaa. Siitä kärsivät ne ihmiset, joilla on sairauksia, joihin he ovat tarvinneet myöskin ilman reseptiä apteekista saatavia lääkkeitä.

On erittäin valitettavaa, että suurta valiokuntaa käytetään tällaisena kurinpalautusvaliokuntana. (Ed. Halonen: Kurikomppania!) — Herra puhemies! Mielestäni suuren valiokunnan tarkoitus ei ole toimia tällaisena kurikomppaniana, niin kuin ed. Halonen sanoi. — Meidän lainsäädännössämme ja eduskunnan työjärjestyksessä suurelle valiokunnalle on määritelty aivan toisenlaiset tehtävät. Pidän erittäin valitettavana, että tähän on menty. Toivon, että puhemiesneuvosto jatkossa miettii tarkasti, onko suuri valiokunta se paikka, jossa korjataan niitä "virheitä", jotka sattuvat sen johdosta, että hallituspuolueiden edustajat eivät vaivaudu tulemaan paikalle valiokunnan kokoukseen silloin, kun he varsin hyvin tietävät, että päätösasiat ovat käsittelyssä.

Meidän valiokunnassamme, sosiaali- ja terveysvaliokunnassa, hallituspuolueiden ja opposition voimasuhde on 10—7, ja tämä päätettiin päätösvaltaisessa valiokunnan kokouksessa äänin 7—6. Opposition edustajat olivat kaikki paikalla, mutta hallituspuolueiden edustajista puuttui 4, joten lopputulos oli se, mikä valiokunnan mietinnöstä näkyy. Tiedän varsin hyvin, että monet hallituspuolueiden edustajat itse asiassa ovat kyllä olleet meidän kanssamme asiasta samaa mieltä. Toivon, että heiltä löytyy rohkeutta olla nyt äänestyksessä valiokunnan mietinnön kannalla.

Toinen asia, minkä ed. Laine otti esille, on korvausperuste, hinnan kohtuullisuus. Aikaisemmin vaadittiin, että lääkkeellä on kohtuullinen hinta. Nyt edellytetään, että lääkkeelle on vahvistettu kohtuullinen, korvausperusteeksi hyväksyttävä tukkuhinta. Siis edelleen edellytetään, että hinta on kohtuullinen silloin, kun se korvataan. Meille valiokunnassa, kun asiaa käsiteltiin, vakuutettiin, että nykyinen käytäntö pysyy suurimmalta osalta samana, nimenomaan että potilaat eivät menetä käyttämistään lääkkeistä korvauksia. Ehkä ed. Laine, joka ei ole sosiaali- ja terveysvaliokunnan jäsen, ei ole saanut kaikkea tähän liittyvää tietoa. Ymmärrän hänen huolensa asiasta hyvin. Mielestäni sosiaali- ja terveysvaliokunnan pitääkin valvoa seurata sitä asiaa, että ei pääse tapahtumaan muutosta korvauskäytännössä siltä osin, että korvauksen piiristä yhä suurempi osa lääkkeitä poistuu hallituksen säästötarkoituksen nimissä.

Se, että hinta on kohtuullinen, ei tarkoita sitä, että lääkkeen tarvitsee välttämättä olla halpa. Ikävä kyllä monet lääkkeet ovat erittäin kalliita ja uudet lääkkeet varsinkin ovat kalliita. Mutta tällaiselle kalliillekin uudelle lääkkeelle voidaan hyväksyä kohtuullinen tukkuhinta, jos sen katsotaan vastaavan lääkkeen tehokkuutta, niin että hinta on tarkoituksenmukainen. Esimerkkinä tästä ovat olleet eräät uudet migreenilääkkeet, jotka ovat todella kalliita. Siinä menettelyssä, jolla nykyisen lain mukaan hintoja vahvistellaan, tämä asia oli neuvotteluissa ollut esillä luvan hakijan kanssa. Näissä neuvotteluissa oli selvitetty, millä hinnalla näitä lääkkeitä myydään muissa Euroopan maissa, ja oli käynyt ilmi, että muualla samaa lääkettä myydään halvemmalla. Näin myyntiluvan hakija suostui alentamaan hintaa, ja tämä hyväksyttiin, tälle saatiin kohtuullinen hinta.

Kansaneläkelaitoksen ja sosiaali- ja terveysministeriön taholta vakuutettiin valiokunnalle, että edelleen jatkossa myyntiluvan hakijan kanssa neuvotellaan silloin, kun hakemus on sisällä, ennen kuin asia lopullisesti päätetään. Luvan hakija voi alentaa hintaa, jotta kohtuullinen tukkuhinta löytyy.

Näin ollen olemme vasemmistoliiton valiokuntaryhmänä ed. O. Ojalan kanssa olleet valmiit hyväksymään tämän ehdotetun muutoksen. Mutta kuten sanottu, tätä asiaa on syytä seurata todella tarkasti, että lääkkeitä sairautensa hoitoon tarvitsevat ihmiset eivät kärsi, koska kaiken kaikkiaan Etan jo arvellaan aiheuttavan huomattavaa korotusta lääkkeiden hintaan.

Tämä lakiesitys toisen lakiehdotuksen osalta on hyvä esimerkki siitä, että hallituksella on tietoinen pyrkimys säästää menoja ja leikata niitä epätarkoituksenmukaisella tavalla niin, että

sairaat ihmiset joutuvat kärsimään. Siis on todella aihetta hyvin tarkkaan seurata, mitä tämä laki käytännössä merkitsee, ja muuttaa, jos näyttää siltä, että tilanne ei ole potilaiden etujen mukainen.

Edustajat Varpasuo, Pekkarinen ja Pura merkitään läsnä oleviksi.

Ed. Mäki-Hakola (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Puhuja kritisoi varsin voimakkaasti suuren valiokunnan menettelyä asiassa. Nythän tämä asia palautettiin ensimmäisen käsittelyn jälkeen suoraan suureen valiokuntaan käsiteltäväksi. Jos tämä olisi toisessa käsittelyssä ollut ja siellä olisi tilanne muuttunut, niin se olisi joka tapauksessa mennyt suureen valiokuntaan. Tämä on normaali menettely, jolla säästettiin itse asiassa yksi ylimääräinen eduskunnan täysistuntokäsittely.

Muuten on erittäin valitettavaa, että valiokunnat ovat vajaalukuisia ja tilapäisillä enemmistöillä tehdään päätöksiä hyvin tietoisina siitä, että ne kuitenkin jossain vaiheessa tulevat muuttumaan. Täytyisi tietysti huolehtia siitä, että valiokunnissa on normaali päätösvalta ja oikeat voimasuhteet. Useimmiten näin pyritään toimimaankin.

Ed. Räty (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minusta on erittäin olennainen kysymys lainsäädäntötyössä se, miten edustajat käyttäytyvät valiokunnissa. Tässähän on selvä osoitus siitä, että hallituspuolueiden edustajia ei ole ollut tarpeellista määrää valiokunnan kokouksessa. Olenkin ihmetellyt tämän ensimmäisen kauden aikana ollessani tässä talossa töissä, minkä ihmeen vuoksi edustajat sitten haluavat istua niin monessa valiokunnassa samanaikaisesti, koska he juoksevat, kuten sivistysvaliokunnankin edustajat, samanaikaisesti hyvin monissa kokouksissa ja ovat keskeneräisesti paikalla.

Minun mielestäni se on oikeastaan perustavaa laatua oleva kysymys, josta pitäisi eduskunnassa keskustella tulevaisuudessa, kuinka monta valiokuntaa yhdelle edustajalle voi yleensä sälyttää työn alle, koska tämmöisiä periaatteellisia lapsuksia sitten syntyy. Minusta tämä on erittäin hyvä osoitus siitä jälleen kerran, että ollaan monessa valiokunnassa, mutta ei kyetä hoitamaan tehtäviä, niin kuin ne kuuluisi hoitaa.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ensimmäinen eduskuntakausi on se ihmettelykausi, ja toisella ei sitten enää ihmettele mitään. Minä lohdutan ed. Rätyä siitä.

Mutta ed. Stenius-Kaukonen vuodatti koleata katkeruutta köyhän ja sairaan puolesta ja varmasti ihan oikein. Mutta välttämättä, viittaamatta tähän asiaan sellaisenaan, turha sitä nyt täällä on itkeä, ed. Stenius-Kaukonen. Aikanaan myitte määräenemmistövaltuudet eduskunnassa yhdestä ainoasta ed. Helteen ponnesta, ja tätä asiaa tullaan kärsimään niin kauan kuin tässä talossa istutaan. Pitää muistaa, mitä on joskus tehty, minkälaisia virheitä, joilla aiheutettiin kertaheitolla köyhän asialle suuri onnettomuus. Oppositio ei pysty estämään enää minkäänlaisia köyhän etujen leikkaamisia. Kun perustuslakivaliokunta ed. Zyskowiczin johdolla katsoo, että asia ei koske köyhää, niin se on sillä siisti. Kun on määräenemmistösäännökset aikanaan myyty, tässä sitä sitten ollaan kurikomppaniankin määräysvallan alaisena, ed. Stenius-Kaukonen. Näin se on.

Ed. Halonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Minä jäin ihmettelemään hyvin kokeneen ja mielestäni oman työnsä hyvin hoitavan ed. Mäki-Hakolan kannanottoa siitä, että hän paheksui työn jatkamista valiokunnassa silloin, kun hallituspuolueiden edustajat eivät ole olleet sääntöjen mukaisesti paikalla. Siellä on ollut kuitenkin näistä luvuista päätellen aivan riittävä enemmistö. Kysymys ei ole ollut mistään aivan nippanappa-tilanteesta. Toinen asia tietysti on, että Valiokuntaopaskin sanoo, että väliaikaista enemmistöä ei pitäisi käyttää hyväksi. Mutta lähtemällä puolustamaan poissa olevia minun mielestäni ed. Mäki-Hakola puolustaa hyvin epäilyttävää työmoraalia.

Mitä tulee suureen valiokuntaan, olen samaa mieltä kuin ed. Stenius-Kaukonen siitä, että ei voi olla mielekästä myöskään se, että sellainen valiokunta, joka vain pintapuolisesti pystyy asiaa katsomaan, ottaa oikaistakseen solmut, joita matkalle on tullut. Mutta tästä me olemme puhuneet jo siinä yhteydessä, kun suuren valiokunnan roolia uudelleen muotoiltiin.

Ed. Lehtinen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Uskon, että itse kukin on ihmetellyt joskus niitä poissaoloja, joita kansanedustajille kertyy, useimmiten tietysti lisääntyneiden kansainvälisten tehtävien sekä erilaisten eduskuntatehtäviin liittyvien asioiden vuoksi. Mieles-

täni on kuitenkin hämmästyttävää, että täällä näistä poissaoloista käyttävät puheenvuoroja sellaisetkin edustajat, jotka mm. itse ovat olleet varsin luotettavien lähteiden ja väittämien mukaan kuukauden poissa työstä, myös palkallisessa, omaan ammattiinsa liittyvässä työssä. Siinä mielessä tämäkin on joissakin herättänyt aikaisemmin hämmästystä.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa on pyritty myös siihen, että ei tilapäisiä enemmistöjä käytetä, mutta joku raja on sillä, miten pitkälle tässä voidaan mennä. Ei voida joka äänestyksen edellä laskea, kuka on juossut ulos huoneesta ja kuka on tullut sisälle. Tämä ei varmasti ole opposition tehtävä. Hallituspuolueet hoitakoot tämän asian. Jos se heille vaikeuksia tuottaa, teidän on löydettävä siihen keinot. Me emme ole tätä käyttäneet suinkaan väärin. Me jokainen tiedämme, että meillä on monia tehtäviä, jotka vaativat joskus poissaoloja. Olemme hyvässä yhteisymmärryksessä yrittäneet aina sopia siitä, milloin päätösasioita käsitellään.

Ed. Aittoniemi käyttää nykyisin jokaisen puheenvuoronsa ainakin minua kommentoidessaan muistuttaakseen lepäämäänjättämismahdollisuuden poistamisesta. Sillähän tämä asia olisi saatu siirrettyä tasan vuoden päähän! Ei se kauhean pitkälle olisi vienyt asiaa.

On syytä muistaa, että hallituksella on mahdollisuus käyttää veroja, joilla se vie ne edut. Tämä tietysti on vähän laajentanut hallituksen valikoimaa.

On kyllä totta, että ed. Zyskowicz nyt perustuslakivaliokunnan puheenjohtajana on ottanut käyttöön sellaisia tulkintoja, että siellä nyt määritellään hallituksen esityksestä poikkeavasti silloin, kun voidaan huonontaa tulkintaa. Tämän perustuslain muutoksen, joka tehtiin, tarkoitus oli, että sen sisältö on tasan sama kuin oli tilapäisellä lailla ja esimerkiksi vaippalisä voitiin jättää lepäämään. Nyt ed. Zyskowiczin ajamilla perusteluilla valiokunnan mietintöön yritetään muuttaa tätä käytäntöä. Siellä on toinen ed. Jäätteenmäen ponsi, jolla ed. Zyskowiczin yritys on eduskunnan päätöksellä kumottu. Minä ihmettelen, jos perustuslakivaliokunta voi mennä tekemään muutoksen siitä, että vaippalisää ei voida jättää lepäämään.

Ed. Mäki-Hakola (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Joskus voisi käyttää sanontaa kuullun ymmärtämisestä, mutta jätettäköön nyt tämä ilmaisu pois kuitenkin. En minä käyttänyt sanaa "paheksua". Minä juuri samalla tavalla totesin kuin ed. Stenius-Kaukonen äsken, että tämä on normaali tapa. Itse asiassa minä käytin sanaa, että minä "valitan" sitä, että nämä valiokunnan eivät ole täysilukuisia niin kuin tulisi olla. Ei pidä, ed. Halonen, tuolla tavalla yrittää kääntää ajatusta, mitä äsken sanoin.

Ed. Räty (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olipa hyvä, että ed. Lehtinen otti asian esille. Olin todella kuukauden poissa tekemässä elokuvaa Lapissa, mihin pyysin eduskunnalta lupaa. Se, miksi olin kuukauden poissa, nimenomaan perustuu siihen, että elokuvasopimuksen tein jo ennen kuin aloitin edes kansanedustajauraani. Elokuvan teko kesti puolitoista vuotta, ja nyt se on leikkauspöydällä ja ensi keväänä kaikkien nähtävillä televisiossa. Elokuva kertoo ufoista, ja tämä sakkihan on hyvin sopiva myös sen elokuvan katsojiksi.

Mitä tulee itse menettelyyn, olinko luvatta pois vai en, niin se inhimillinen erehdys tapahtui tuolla kansliassa, että he repivät vahingossa koko sen kuukauden anomuksen. Jos ed. Lehtinen luulee, että olin ikään kuin salaa poissa eduskunnasta tai valiokuntatyöstä, niin nyt julkisesti kerron koko Suomen kansalle, että en ollut salaa vaan aivan luvalla.

Ed. Taina (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On totta, että valiokunnissa on vaikeuksia saada jäseniä paikalle silloin, kun päätöksiä tehdään, ja tästä asiasta kyllä kannattaa täällä keskustella, kun työtavoista puhutaan. On myös nähtävissä, että usein samat edustajat katsovat jonkun muun tehtävän tärkeämmäksi kuin valiokuntatyön. Pitäisi korostaa sitä, että kyllä valiokunnissa tehdään ehkä se tärkein työ, kun lait käsitellään. Tässä suhteessa on aivan varmasti tehostamisen varaa, ja olen aivan samoin kuin opposition edustajat pahoillani siitä, että tällaisia kiemuroita tarvitaan poissaolojen vuoksi. Todennäköisesti tämä ei jää ainoaksi. Työasiainvaliokunnassa on käynyt aivan samalla tavalla.

Ed. Sasi (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Stenius-Kaukonen kiinnitti huomiota tällä hetkellä perustuslakivaliokunnassa käsittelyssä olevaan valtiopäiväjärjestyksen tulkintaan ja siihen, voidaanko vaippalisä poistaa vai ei. Hän syytti siitä, että ed. Ben Zyskowicz yksin

laatii mietintöjä perustuslakivaliokunnassa. Näinhän asia tietysti missään tapauksessa ei ole. Haluan muistuttaa, että kyseessä oleva laki ei ole sama kuin säästölakien säätämisjärjestystä koskeva lakiesitys, koska tuon lain säätämisen yhteydessä perustuslakivaliokunta aika tarkasti tulkitsi, mitä toimeentulon lakisääteisellä perusturvalla tarkoitetaan.

Tältä osin haluan korostaa, että valiokuntakin halusi luopua siitä, että yksinomaan ei voida tuijottaa ns. institutionaalista suojaa eli sitä, onko jokin etuus tietyn järjestelmän piirissä, vaan että voidaan myös tiettyä tarveharkintaa ja kokonaisuusharkintaa noudattaa tässä suhteessa. Asiantuntijatkin, oikeustieteen professorit, joita valiokunnassa on kuultu, ovat katsoneet, että perustuslakivaliokunta voi harkita ja jos perustuslakivaliokunta omassa harkinnassaan päätyy siihen, että vaippalisä voidaan poistaa, se ei millään tavalla sodi valtiopäiväjärjestyksen nyt voimassa olevaa muutosta vastaan. Tässä suhteessa mielestäni tulkintatilanne on varsin selvä.

Detaljina saanen mainita, kun olen ollut komiteoissa, jotka ovat uudistuksia valmistelleet, että mitä tulee lapsilisään, alun perin asiantuntijat katsoivat, että lapsilisä ei ole mitään toimeentulon lakisääteistä perusturvaa, ei edes säästölakien säätämisjärjestyksen mielessä. Poliittista syistä se vain erään jäsenen ehdotuksesta sinne lisättiin, mutta juridisesti sen ei voida katsoa kuuluvan lakisääteiseen perusturvaan.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hiljattain käyty keskustelu hyvin osoittaa sen, että toinen kansanedustaja ilmeisesti on toisen kansanedustajan kaikkein paras vahti ja valitettavasti vielä usein samasta vaalipiiristä oleva.

Mielestäni tämä kuvastaa eräänlaista sairasta tilannetta. Kyllä kai meidän kaikkien tehtävänä on toimia niin kuin valtiopäiväjärjestyksessä sanotaan. Siellä on hyvin selkeästi kerrottu se, mikä on kansanedustajan tehtävien tärkeysjärjestys. Sen pitäisi jokaiselle edustajalle olla selkeä.

Yhdyn siihen ed. Tainan käsitykseen, että ajoittain on johtuen myös valiokuntien päällekkäisyydestä ollut vaikeuksia saada valiokuntia päätösvaltaisiksi. Haluan edelleen muistuttaa siitä, että tilapäiset enemmistöt eivät synny silloin, jos jokainen kansanedustaja huolehtii siitä, että jos itse ei pääse, varajäsen on paikalla. Silloin ei tarvitse tehdä päätöksiä tilapäisillä enemmistöillä.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Siihen, mitä ed. Stenius-Kaukonen ja ed. Sasi mainitsivat valiokunnassa olevasta lapsilisälain muutosesityksestä, valitettavasti täytyy todeta, että hyvin monelta osin täytyy yhtyä ed. Stenius-Kaukosen esittämään näkemykseen. Sellaista farssia, joka perustuslakivaliokunnassa on, vaikka asia on kesken — voin sen tässä yhteydessä todeta, koska ed. Sasi sen otti esiin — ei ole minun eduskuntaurani aikana ollut, minkä olen perustuslakivaliokunnan jäsenenä ollut. Tämä on mielestäni käsittämätöntä menettelyä, mitä siellä on tapahtunut nimenomaan tämän lain puitteissa.

Ed. Stenius-Kaukonen (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Perustuslakivaliokunnan tulkintaa käsittelen tässä yhteydessä nimenomaan sen vuoksi, että tämä liittyy hyvin läheisesti nyt käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen eli siihen, mikä on sosiaali- ja terveysvaliokunnan asema asiantuntijavaliokuntana.

Suuressa valiokunnassa valiokunnan kannanotot käännetään toiseksi. (Kokoomuksen ryhmästä: Se on sen tehtävä!) — Mielenkiintoinen kommentti, että se on sen tehtävä. — Jos valiokunta on päättänyt jotakin, tosin tilapäisellä enemmistöllä, sehän on jo todettu, ei muuttaminen voi olla suuren valiokunnan tehtävä. Vastaavalla tavalla perustuslakivaliokunta on nimenomaan lähtenyt heikentämään sitä tulkintaa, jonka sosiaali- ja terveysvaliokunta on ottanut toimeentulon lakisääteisen perusturvan käsitteessä.

Haluan muistuttaa arvoisia edustajia, että pysyvää lainmuutosta koskevan hallituksen esityksen perusteluissa nimenomaan todettiin, että tulkinta on sama toimeentulon lakisääteisen perusturvan osalta kuin oli tilapäisessä laissa. Juuri tätä perustuslakivaliokunta on mennyt muuttamaan. Mielestäni myös osittain pitää olla ansiosidonnaisen turvan tämän käsitteen piirissä, mutta se tarkoittaa myös sitä, että ns. institutionaalinen suoja eli lapsilisät kuuluvat kaikille -periaate nimenomaan on suojattu, ja se oli hallituksen tarkoitus. On erikoista, että nykyinen eduskunta on monelta osin lähtenyt huonontamaan sitä, mitä asiantuntijavaliokunta esittää, nimenomaan keskeisissä perusturvaan liittyvissä kysymyksissä.

Ed. O. Ojala (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kun kokoomuksen joukosta äsken huudeltiin ed. Stenius-Kaukoselle ja todettiin,

että suuren valiokunnan tehtäväkin on palauttaa asiat kohdalleen, minä nyt ihmettelen. Jos hallituspuolueet olisivat halunneet, asia olisi voitu palauttaa aivan normaalimenettelyllä isossa salissa. Minkä ihmeen takia täytyy kierrättää suureen valiokuntaan? Siitä tulee juuri tällainen kurinpalautusvaliokunta tai kurikomppania, mihin on viitattu. Se olisi voitu tehdä täällä salissa. Hallituspuolueiden kansanedustajat olisivat voineet toisessa käsittelyssä tehdä omat muutosesityksensä ja palauttaa asian ihan normaalisti täällä. Suuren valiokunnan teatteri oli täysin turha ja tarpeeton. Ihmettelen, että olemme valmiita tällaisiin teatteriesityksiin.

Ed. H a l o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ehkä minäkin vastaan sikäli, että nimenomaan ed. Mäki-Hakolan puheenvuoron johdosta totean sen, että poissaoloja varmaan on, mutta ei niitä pidä lähteä puolustelemaan isossa salissa.

Toinen asia on se, että kyllä kai eduskunnan työjärjestys nyt tämän asian yhteydessä tuli jo erinomaisen hyvin taas selville, että kun säädämme uusia pykäliä, ovat ne sitten työjärjestyksessä tai suoraan perustuslaissa, jatkuvasti, myönnän itsekin uskoneeni siihen, että annettu sana pidetään. Muun muassa perustuslakivaliokunnan roolista uskoin, että se voisi olla puolueettomamman tyyppinen, vähän perustuslakituomioistuimeen vivahtava elin, mutta olen huomannut, että pitkästä kokemuksesta huolimatta olenpahan tainnut olla liian sinisilmäinen.

Ed. Donner merkitään läsnä olevaksi.

Ed. Z y s k o w i c z (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Ed. Stenius-Kaukoselle valtiopäiväjärjestyksestä:

Kun hallitus antoi esityksen valtiopäiväjärjestyksen muuttamisesta, hallitus lähti siitä, että toimeentulon lakisääteisen perusturvan sisältö on sama kuin silloin voimassa olleessa väliaikaisessa valtiopäiväjärjestyksen muuttamisessa.

Perustuslakivaliokunta, joka valmisteli asiaa, ei siis antanut lausuntoa mistään säätämisjärjestyksestä vaan valmisteli valtiopäiväjärjestyksen muutosta, mietinnössään irtaantui väliaikaisessa valtiopäiväjärjestyksessä olleesta tulkinnasta eräiltä osin. Eräiltä osin se laajensi toimeentulon lakisääteistä perusturvaa käsittämään myös pienimpiä ansiosidonnaisia etuuksia. Toisaalta se loi tiettyä joustoa institutionaaliseen järjestelmään. Perustuslakivaliokunta nimenomaan lausui, että vaikka lähtökohtana on ns. institutionaalinen suoja, että tietyt etuusjärjestelmät ovat luettavissa toimeentulon lakisääteiseksi perusturvaksi, siitä huolimatta voidaan jonkin verran saamisedellytyksiä muuttaa ja vähäisesti myös suuruutta heikentää ilman, että sitä pidettäisiin toimeentulon lakisääteisen perusturvan heikentämisenä. Tämä valiokunnan mietintö syntyi valiokunnassa laajan enemmistön yhteisenä näkemyksenä, jossa toki soviteltiin erilaisia näkemyksiä yhteen, kuten aivan oikein eduskunnassa on menetellä.

Tällä hetkellä perustuslakivaliokunta joutuu ottamaan kantaa siihen, onko esitetty ns. vaippalisän poistaminen toimeentulon lakisääteisen perusturvan heikentämistä vai eikö se ole. Luonnollisesti tätä asiaa parhaillaan harkitessaan valiokunta pitää lähtökohtana valtiopäiväjärjestystä ja valtiopäiväjärjestyksen valmistelussa syntyneitä kannanottoja ja asiakirjoja. Perustuslakivaliokunnan piirissä — tämä ei ole mikään salaisuus — on tästä tulkinnanvaraisesta kysymyksestä erilaisia näkemyksiä.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Paakkinen.

Ed. L a i n e (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Halusin juuri täydentää siltä osin, mihin valiokunnan puheenjohtaja Zyskowicz äsken puheenvuoronsa päätti: Valiokunta ei todella ollut niistä muutoksista, joihin ed. Stenius-Kaukonen kiinnitti huomiota, yksimielinen, sillä valiokunnan jäsenistä ainakin edustajat Helle ja Laine vastalauseessaan ehdottivat juuri sen kappaleen, josta ed. Zyskowicz äsken puhui, korvattavaksi sosiaali- ja terveysvaliokunnan lausunnolla, jossa tältä osin lausuttiin toisin, jossa kiinnitettiin huomiota sosiaalisiin näkökohtiin. Mutta tosiasiaksi jäi se, niin kuin ed. Zyskowicz sanoi, että valiokunnan huomattava enemmistö oli sorvannut sellaisen muotoilun, joka puheenjohtajan johdolla valiokunnassa ajettiin läpi.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vielä kerran haluan korostaa nimenomaan sitä, että sosiaali- ja terveysvaliokunta mielestäni on se valiokunta, jolla on parhaat edellytykset arvioida, mikä on toimeentulon lakisääteinen perusturva, eikä pe-

rustuslakivaliokunta. Juuri tätä kritisoin, että perustuslakivaliokunta on ottanut tämän tehtävän. Se ei kuitenkaan ole se valiokunta, joka sosiaaliturvan lainsäädäntöä muuten käsittelee. Näin ollen sillä ei ole kokonaiskäsitystä asiasta, ja tätä pidän erittäin valitettavana. Ed. Laineen puheenvuorossa tuli hyvin selville se, miten asiaa perustuslakivaliokunnassa käsiteltiin.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Asiani on varsin yleisellä tasolla, mutta haluan todeta vielä kerran sen, että silloin, kun käsiteltiin enemmistöparlamentarismiin siirtymistä, olen selkeästi todennut sen, että perustuslakivaliokunnan tulkintoihin käsittelyjärjestyksestä ja siitä, mikä on perusturvaa, on turha luottaa. Sen pitäisi olla objektiivinen valiokunta, mutta se on samanlainen poliittinen valiokunta kuin kaikki muutkin. Siellä päätökset tehdään poliittisten tarkoituksenmukaisuuksien mukaisesti.

Näin ollen, kun enemmistöparlamentarismiin siirryttiin, silloin demarit halusivat siirtyä siitä syystä, että he ajattelivat, että varmasti pääsevätkin lähiaikoina vallankahvaan. Vasemmisto teki sen taas tyhmyyttään. Jostakin syystä, jota minä en ymmärrä, SMP oli ainoa, joka vastusti. Te saitte ed. Helteen ponnen presidenttikysymyksistä. Tämä ed. Helteen ponsi tuli köyhille kuulkaa kalliiksi, jos katsotaan asiaa kymmenen vuoden ajan ottaen huomioon, mikä perustuslakivaliokunta on. Se ei ole sellainen, miksi sitä arvostetaan, se on poliittisten tarkoituksenmukaisuuksien mukaan toimiva valiokunta niin kuin kaikki muutkin, erityisesti nykyisin.

Ed. Zyskowicz (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Laine kertoi, että perustuslakivaliokunnan kanta valtiopäiväjärjestystä säädettäessä syntyi laajalla enemmistöllä ed. Laineen ja ed. Helteen ollessa eri mieltä. Toisin sanoen perustuslakivaliokunnan enemmistö ei yhtynyt siihen tulkintaan, joka sosiaali- ja terveysvaliokunnalla oli toimeetulon lakisääteisestä perusturvasta, vaan omassa mietinnössään lakia säädettäessä, siis säätämisvaiheessa, esitti oman tulkintansa tulkinnan rajoista.

Nyt, ed. Stenius-Kaukonen kysyn: Kumpaa perustuslakivaliokunnan pitäisi tulkinnassaan sitten käyttää, sitä mielipidettä, joka jäi valiokunnassa ja eduskunnassa vähemmistöön ja joka siis ei tullut lainsäätäjän tahdoksi, vai sitäkö mielipidettä, joka valiokunnassa ja eduskunnassa tuli enemmistöksi ja joka tuli lainsäätäjän tahdoksi? Kyllä kai se nyt on selvää, että perustuslakivaliokunta tulkitessaan perustuslakia joutuu nojaamaan siihen, mikä on ollut lainsäätäjän, eduskunnan enemmistön ja asiaa valmistelleen valiokunnan enemmistön, kanta ja tahto. Tämä lähtökohta on täysin selvä.

Eri asia on, että samasta lähtökohdasta, joka nyt on siis lähtökohtana, käsin tulkitaan esillä olevaa asiaa, ns. vaippalisän poistamista, eri tavoin. Siis lähtökohta tunnustetaan oikeaksi ymmärtääkseni. Kaikki lähtee siitä, että se valiokunnan mietintö, joka on perustuslakivaliokunnan ja eduskunnan enemmistön kantana syntynyt, on lainsäätämisasiakirja, joka osoittaa eduskunnan ja lainsäätäjän tahtoa. Se on tietysti yhtenä pohjana, kun tulkintaa tehdään. Mutta vaikka tämä pohja, kuten sanoin, tunnustetaan yhteiseksi, siltä samalta pohjalta valiokunnan piirissä tällä hetkellä päädytään erilaisiin näkemyksiin siitä, onko ns. vaippalisän poistaminen toimeentulon lakisääteisen perusturvan heikentämistä vai ei.

Ed. Nordman merkitään läsnä olevaksi.

Ed. O. Ojala: Arvoisa puhemies! Aivan ensiksi ilmoitan kannattavani ed. Stenius-Kaukosen ehdotusta.

Ed. Aittoniemelle toteaisin, että nyt olisi aika ed. Aittoniemen lakata toistuvasti vääristelemästä ja harhaanjohtavasti antamasta ymmärtää, että vasemmistoliiton edustajien käyttäytyminen lepäämäänjättämiskysymyksessä olisi ollut jollakin tavalla kaupankäyntiä ed. Helteen ponnesta. Ed. Aittoniemi tietää oikein hyvin, että kyse oli siitä, että vasemmisto on pitkään tähdännyt enemmistöparlamentarismiin, mutta uskalsimme mekin vasemmistoliitossa tehdä sen tämän porvarihallituksen aikana, vaikka mekin tiesimme vaikeuksista. Mutta kyse ei ollut mistään kaupankäynnistä yhden ponnen osalta, joten kunpa ed. Aittoniemi nyt lakkaisi toistuvasti ja harhaanjohtavasti jankuttamasta tästä yhdestä ja samasta asiasta.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Ed. Zyskowiczille vielä kerran: Arvostelin ensinnäkin sitä, että perustuslakivaliokunta on yleensä lähtenyt huonontamaan hallituksen esitystä vastoin sosiaali- ja terveysvaliokunnan kantaa. Sosiaali- ja terveysvaliokunnassa tosin tämän asian käsittely oli erittäin sekava, ja

siellähän ovat myös eriävät mielipiteet lausunnossa. Ikävä kyllä sosiaali- ja terveysvaliokunnassa oli enemmistöllä se kanta, että nämä asiat eivät oikeastaan kuulu meidän valiokunnallemme. Minä kritisoin koko tätä käsitystä ja olen sitä mieltä, että sosiaali- ja terveysvaliokunta on oikeampi paikka ratkoa nämä asiat. Tietysti, koska ne kuuluvat perustuslakivaliokunnan lopullisesti päätettäväksi, se mitä valiokunnan lausunnossa sanotaan, on sitten niin. Tämän sanoessani tiedän hyvin, että usein me joudumme jättämään vastalauseen, koska me olemme eri mieltä kuin enemmistö, mutta puhun tästä periaatteesta, missä paikassa asiat tulisi tosiasiallisesti tulkita.

Erityisesti halusin kiinnittää huomiota siihen, että hallitus oli esittänyt toisin. Nimenomaan perustuslakivaliokunta on lähtenyt huonontamaan tätä myös vastoin sosiaali- ja terveysvaliokunnan kantaa. Myös hallintovaliokunnassa on heikennetty sosiaali- ja terveysvaliokunnan ottamia kantoja juuri sen vuoksi, että niissä ei ole ollut asiantuntemusta käsitellä asioita.

Ed. Vistbacka: Arvoisa puhemies! Ed. O. Ojalalle täytyy todeta, että itse olen ollut mukana seuraamassa nimenomaan sitä, millä tavoin hallituspuolueet yrittivät saada ja lopulta onnistuivat saamaan määräenemmistön valtiopäiväjärjestyksen muutoksen taakse. Siinä eräänä ratkaisevana seikkana oli, kun vasemmistoliiton enemmistö saatiin taakse, että ed. Helteen presidenttiponsi saatiin lävitse.

On muistutettava myös, kuten ed. Stenius-Kaukonen täällä totesi, että eräs syy siihen, että tämä meni läpi sillä tavoin, oli ed. Jäätteenmäen ponsi, joka aivan oikein, kuten ed. Stenius-Kaukonen totesi, puuttui nimenomaan äsken käsiteltyyn vaippalisäasiaan.

Ed. Laakso: Rouva puhemies! Äänestin ns. enemmistöparlamentarismiin siirtymisessä samalla tavalla kuin edustajat Aittoniemi ja Vistbacka. Tästä huolimatta minun täytyy korjata SMP:n kansanedustajien kantaa, sillä vasemmistoliitto ei todellakaan käynyt kauppaa ed. Helteen ponnesta. Ja miksi ei käyty kauppaa? Sen takia, että kaupassa joku antaa ja joku ottaa. Mutta vaikka koko vasemmistoliiton eduskuntaryhmä olisi ollut enemmistöparlamentarismiin siirtymistä vastaan, muiden samanmielistenkään kanssa meillä ei olisi ollut eduskunnassa sellaista määrävähemmistöä, että me olisimme voineet uudistuksen estää, valitettavasti, sen takia että vihreät olivat jo menneet näyttämään sosialidemokraattien tavoin vihreää valoa hallituksen esitykselle enemmistöparlamentarismiin siirtymiseksi. Vasemmistoliitto toisin sanoen sai ed. Helteen ponnen läpi ilman minkäänlaista kaupantekoa pääkysymyksellä. Tämä on hyvä SMP:n edustajien tietää.

Itse olen tietenkin samaa mieltä siitä, että oli suuri virhe mennä hyväksymään Ahon hallituksen valtakaudella enemmistöparlamentarismiin siirtyminen sen takia, että nyt enää eduskunnan määrävähemmistö ei kuten viime vuonna voi estää lakien huononnuksia. Vielä viime vuonna me kykenimme estämään esimerkiksi indeksikorotusten poisviemisen eläkeläisiltä. Tänä vuonna hallitus saa kaikki esityksensä lävitse, jos hallituspuolueet vain ovat niistä samaa mieltä. Pidän erittäin valitettavana, että vasemmistoryhmät ja vihreät menivät näin tekemään. Todettakoon, että huomattava osa vasemmistoliitosta oli asiasta kuitenkin eri mieltä.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Kun ed. Laakso puhuu näin innokkaasti ja tehokkaasti nykytilanteesta, palautan hänelle mieleen, että nyt kun enemmistöparlamentarismiin on siirrytty, pidämme tämän vaalikauden aikana huolta siitä, että kun seuraavat vaalit on käyty, niin sen jälkeen me olemme selvänä enemmistönä ja me muutamme kaikki epäoikeudenmukaisuudet oikeudenmukaisuuksiksi. Näinhän se tapahtuu.

Ed. Sasi: Arvoisa puhemies! Haluan vain lyhyesti todeta varsin ihmetellen, että täällä salissa on tällä hetkellä henki, että mitään säästöjä ei saisi tehdä tilanteessa, jossa Suomella saattaa olla tulevaisuudessa vaikeuksia jopa saada rahoitusta kaikelle sille sosiaaliturvalle, jonka me tänä päivänä pyrimme turvaamaan. Haluan korostaa sitä, että olisi aika onnetonta, jos olisimme tänä syksynä samassa tilanteessa, jossa olimme viime syksynä, kun opposition tarkoitus oli kaataa kaikki ne esitykset, joita oppositio vain kykeni kaatamaan. Se saattaisi ajaa tämän valtakunnan talouden todellakin hädänalaiseen tilaan. Siinä suhteessa on onnellista, että valtiopäiväjärjestystä on muutettu niin, että yksinkertainen enemmistö voi ottaa poliittisen vastuun ja viedä asiat eteenpäin tahtomallaan tavalla.

Haluan korostaa, että eduskunnan kokoonpano voi vuosien kuluessa muuttua. Jollekin osapuolelle tämä säännös saattaa olla tänä päivänä edullinen ja jollekin toiselle 10—20 vuoden

kuluttua. Luulen, että lopputulos on kaikkien kannalta pitkällä tähtäimellä kuitenkin edullinen.

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! Pelkään, että huomattavaa osaa niistä heikennyksistä, joita nyt tehdään mm. sosiaaliturvaan, ei myöskään Ahon hallituksen jälkeen muodostettava uusi hallitus tule muuttamaan riippumatta sen hallituksen kokoonpanosta. Pelkään, että näin käy. (Ed. Sasi: Onko tämä vasemmistoliiton oma kanta?)

Pidän, ed. Pulliainen, kirjaa kaikista niistä heikennyksistä, joita tämä hallitus nyt toimeenpanee enemmistöparlamentarismin avulla. Tulen varmasti myös pitämään tulevaisuudessa huolta, jos olen itse tässä salissa vielä silloin edustajana, että jos vihreät ovat uudessa hallituksessa, niin tulen kyllä kysymään näiden heikennysten korjausten perään. Pelkään, että huomattava osa näistä heikennyksistä tehdään nyt tavalla, jonka tarkoituskin on olla pysyvä. Pelkään myös sitä, että osa niistä puolueista, jotka nyt ovat oppositiossa, eivät kysy näiden heikennysten korjausten perään istuessaan itse hallituksessa. Näinhän on käynyt aina, kun hallitukset muuttavat muotoaan.

Ed. O. O j a l a : Arvoisa puhemies! Edelleenkin totean SMP:n suuntaan, kun ed. Vistbackakaan ei tunnu uskovan ja väittää aivan toisin kuin vasemmistoliitto on menetellyt, että sentään itse tiedämme parhaiten, mitä keskusteluja olemme käyneet. Vaikka SMP:n ryhmähuone sattuu olemaan meidän vieressämme, toki me itse omat keskustelumme parhaiten tiedämme. Me emme käyneet kauppaa ed. Helteen ponnen ja lepäämäänjättämiskysymyksen kesken. Muistutan vain, että keskusteluja käytiin nimenomaan erilaisista ponsista. Hyvin keskeinen ponsi, mikä auttoi muutamia meistä olemaan lepäämäänjättämiskysymyksen osalta siirtymässä enemmistöparlamentarismiin, koski perusturvaa. Muistutan, että nimenomaan ed. Helteen ponnen ja lepäämäänjättämiskysymyksen kesken ei käyty kauppaa.

Ed. V i s t b a c k a : Arvoisa puhemies! Tulihan se sieltä, ed. O. Ojala, että kauppaa käytiin. Mutta pyysin puheenvuoron, arvoisa puhemies, ed. Sasin puheenvuoroon. Käsittääkseni oppositio on valmis hyväksymään sellaisia säästökohteita, jotka ovat oikeudenmukaisia. Mutta nyt tällä hetkellä nimenomaan ed. Sasi näköjään edustaa sellaista linjaa, että säästökohteet pitää kohdentaa vähävaraisiin ja vaikeuksissa oleviin ihmisiin ja lapsiperheisiin. Tämä on se säästölinja, jota minun käsittääkseni ainakin SMP vastustaa.

Arvoisa puhemies! Ed. Sasi on nyt varmasti tyytyväinen, koska se autuus tulee jo Etan kautta ja ehkä sitten EY:n kautta, jota ed. Sasi niin innokkaasti esittelee.

Ed. H a l o n e n : Arvoisa puhemies! Aivan kuten ed. Pulliainen aikaisemmin sanoi, minäkin kuulun niihin, jotka uskovat, että ei ainoastaan 5 prosenttia kansasta, vaan 95 prosenttia kansasta voi olla oikeassa. Se, että ollaan enemmistössä, ei tee mielipidettä yhtään sen huonommaksi kuin se, että ollaan vähemmistössä. Tässä suhteessa uskon, ed. Laakso, että meillä on hieman erilainen maailmankuva, jos näin voi sanoa.

Mutta se, mikä minun mielestäni on tänään tullut hyvin selvästi esille ja pitkin syksyä valitettavasti, on se, että mm. perustuslakivaliokunnan luonne ei näy olevan sellainen kuin uskoin itse sen voivan olla tässä suuressa muutoksessa, mitä mm. ei pelkästään lepäämäänjättämissäännöksen muuttamisen, vaan nimenomaisesti jatkossa perusoikeusuudistuksen pitäisi tuoda mukanaan. Tämä on kyllä saanut minut hieman arvelemaan, voivatko ihmiset olla niin kovin erilaisia kahdessa eri paikassa kuin edustajat Zyskowicz ja Sasi ovat täällä salissa ja voisivat olla perustuslakivaliokunnassa. Tämä saa minut miettimään eräitä muita malleja jatkoa silmälläpitäen sitten, kun me taas joskus kerran olemme enemmistö.

Ed. A i t t o n i e m i : Rouva puhemies! Ponsia ei jaella tässä salissa ilmaiseksi, ja näin ollen on aivan selvää, että tämä oli vaihtokauppa. Jos niin ei ollut, on vielä surkeampaa. Te myitte köyhän asian ilmaiseksi, heititte vain tuuleen ilmavirtojen vietäväksi tämän asian.

Ed. Zyskowiczilta olisin odottanut vastausta. Perustuslakivaliokunta on muodollisesti pyhä, mutta sisäisesti mätä eli toisin sanoen toimii poliittisten tarkoituksenmukaisuussysteemien mukaisesti niin kuin hyvänsä valiokunta. Minä väitän niin vieläkin.

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! Jatkaisin siitä, mitä ed. Halonen totesi. Perustuslakivaliokunnan tekemät ratkaisut ovat monissa tapauksissa osoittautuneet ainakin silloin, kun ne tehdään äänestyspäätöksellä, hyvin kyseenalaisiksi,

ja sen takia tarvittaisiin Suomeenkin jonkinlainen elin, joka valvoisi lakien perustuslaillisuutta ja yleensä harjoitettavien menettelytapojen perustuslaillisuutta.

Olen itse kallistumassa sille kannalle, että Suomeen tarvittaisiin myös perustuslakituomioistuin niin kuin monissa muissakin maissa on. Ei voi olla oikein, että kulloisetkin poliittiset voimasuhteet määräävät sen, minkälaisia tulkintoja eduskunnan perustuslakivaliokunnalta tulee, ja että nämä tulkinnat voivat olla keskenään ristiriitaisia, kunhan vaalit vain pidetään välillä.

Ei minulla ole harhakäsityksiä siitäkään, että perustuslakituomioistuin toimisi ikään kuin yhteiskunnan ulkopuolella ja yhteiskunnallisten paineiden ulkopuolella. Mutta kun virkatyönä tehdään päätöksiä, niin luulen, että niiden sattumanvaraisuus tai ainakin poliittinen sattumanvaraisuus saattaa olla hieman pienempi kuin ed. Zyskowiczin johtaman perustuslakivaliokunnan.

Ed. Skinnari: Arvoisa puhemies! Ed. Laakson esille ottama perustuslakituomioistuin on mielenkiintoinen asia. Mutta esimerkiksi Ranskan kokemuksethan osoittavat sen, että siitä on tullut käytännössä asioita lykkäävä paikka. On vedottu perustuslakituomioistuimeen ja onko käsittely sitten vuosi vai kaksi, mikä on aikojen osalta vaikuttanut siihen, että tällä on päästy samaan, mikä Suomessa on ollut asioitten siirtäminen aikaisemmalla systeemillä, jolloin 67 kansanedustajaa on saanut asian kuin asian siirtymään yli valtiopäivien.

Tämä on sellainen asia, joka minun mielestäni puhuu sen puolesta, että meillä ei tulisi tehdä näin. Mutta suuri vaara on tietysti siihen, että etsitään muita malleja, jos perustuslakivaliokunnan enemmistö ei malta pysyä siinä roolissa, mikä sille kuuluu, vaan alkaa politikoida liiaksi. Täysin selvähän on se, että enemmistö voi perustuslakivaliokunnassa tehdä loppujen lopuksi oikeastaan mitä tahansa, kun se vain sanoo, että tässä erikoistapauksessa toisaalta ja toisaalta voidaan kuitenkin menetellä näin. Eli tehdään tällainen poikkeuksellinen päätös. Tämän tyyppisiä ratkaisuja perustuslakivaliokunnassa on ollut, joten tämä enemmistövalta ei voi olla mielivaltaa.

Siinä mielessä päätökset, joita tehdään tämän asian puitteissa, mikä on nyt johtanut keskustelun myös perustuslakituomioistuimeen eli aika kauaksi, kyllä vaativat sitä, että perustuslakivaliokunta malttaa näissä tärkeissä asioissa tehdä sellaisia päätöksiä kuin vähemmistösuoja-asioissa esimerkiksi toimeentulotuen osalta on edellytetty.

Ensimmäinen varapuhemies: Totean, että keskustelu on liukunut verraten kauaksi käsiteltävänä olevasta asiasta. Kehotan seuraavia puhujia keskittymään käsiteltävänä olevaan hallituksen esitykseen, joka koskee lääkelakia ja sairausvakuutuslakia.

Ed. Zyskowicz: Arvoisa rouva puhemies! Nämä lääkelakiin liittyvät asiat sivuavat kansalaisten perusturvaan liittyviä kysymyksiä, ja tämän perusturvan tulkitsemisessa tänä päivänä on perustuslakivaliokunnalla roolinsa.

Oli mielenkiintoista, että ed. Laakso puheenvuorossaan ilmoittautui kokoomuksen perinteiselle kannalle, valtiosääntötuomioistuimen kannalle, ja nythän eduskunnassa on hyväksytty ponsi, joka edellyttää hallituksen selvittävän normien perustuslain mukaiseen jälkikontrolliin liittyviä kysymyksiä.

Mitä tulee luottamukseen perustuslakivaliokunnan tulkintojen oikeellisuuteen, niin on todellakin niin, että tuo luottamus hyvin herkästi rapisee, jos valiokunta ei malta pysyä siinä roolissa, mikä sille valtiosäännön mukaan kuuluu, vaan lähtee politikoimaan. Oma luottamukseni on lähtenyt murenemaan, kun olen katsonut niitä vastalauseita, mitä asiantuntijoiden yksimielisen tai selvän enemmistön kannan vastaisesti ed. Halosen ja ed. Laakson puoluetoverit ovat viimeisten kuukausien aikana jatkuvasti jättäneet perustuslakivaliokunnan lausuntoihin.

Sellaista laajentavaa omaisuudensuojan tulkintaa, mitä vasemmisto tänä päivänä perustuslakivaliokunnassa eri yhteyksissä ajaa, ei Suomen historia ole koskaan aikaisemmin nähnyt, eikä kukaan olisi uskonut, että sellaista koskaan näkisimmekään, näkisimme tilanteen, jossa vasemmisto todellakin perustuslakivaliokunnassa on vaatimassa laajimmin tulkittua omaisuudensuojaa.

Perustuslakivaliokunnan enemmistö kuitenkin näissäkin ratkaisuissa ja muissakin ratkaisuissa on pitäytynyt maamme valtiosääntötutkijoiden eturivin asiantuntijoiden enemmistön kantoihin, eikä ole osoitettavissa sellaista perustuslakivaliokunnan kantaa näissä kiistanalaisissa tai muissakaan kysymyksessä, joka olisi syntynyt valiokunnan käyttämien asiantuntijoiden, jotka maailmankatsomukseltaan eivät ole lainkaan oikeistolaisia, kannan vastaisesti.

Arvoisa rouva puhemies! On erittäin myönteistä, että aivan viime aikoina hallitus näitä lääkekorvauksia koskevissa uusissa säästöratkaisuissaan on ottanut huomioon ne näkemykset, joita mm. eduskunnassa on esitetty ns. viitehintajärjestelmästä. Sillähän tarkoitetaan järjestelmää, jossa lääkekorvaukset eivät määräytyisi kuten nykyisin sen lääkkeen mukaisesti, joka määrätään, vaan ne määräytyisivät halvimman tarjolla olevan samaa lääkettä tarkoittavan rinnakkaisvalmisteen mukaisesti, joka rinnakkaisvalmiste on siis sama lääke, joka on tehty eri nimellä sen jälkeen, kun merkkilääkkeiden patentit ovat menneet umpeen. Tämä viitehintajärjestelmä merkitsee vuositasolla parinsadan miljoonan markan säästöä. Kun sadaan lääkärit ja potilaat tuntemaan tämä järjestelmä ja toimimaan sen mukaisesti, se merkitsee, että potilaat myös tästä järjestelmästä hyötyvät sen ohella, että se merkitsee huomattavia valtiontalouden säästöjä.

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! Ne asiantuntijat, joiden kanssa olen keskustellut lääkkeiden halpenemisesta tämän menettelyn myötä, ovat asiasta kokonaan toista mieltä. Heidän käsityksensä mukaan tämä järjestelmä johtaa väistämättä rinnakkaisvalmisteiden hintojen nousuun. Vaikka lääkäri määrää lääkkeen ja sairausvakuutus korvaa rinnakkaisvalmisteen mukaan, joka on halvin, niin automaattisesti syntyy tilanne, jossa hinnat alkavat nousta. Tämä pitäisi ottaa huomioon. Tällä tavalla lääkkeiden hintoja ei voida alentaa.

Ed. S t e n i u s - K a u k o n e n : Arvoisa puhemies! Ed. Zyskowiczille totean, että hallituksen esitys ei merkitse viitehintajärjestelmää. Sosiaalivaliokunta on todennut yksimielisesti, että viitehintajärjestelmääkin pitää selvittää, pitää selvittää uusi lääkekorvausjärjestelmä, mutta ottaa esimerkkiä ulkomaisista malleista, ei hyväksyen ne vaan nimenomaan katsoen, mitä niissä on heikkoa ja mikä hyvää, ja sen pohjalta pitää luoda uusi järjestelmä, jolla lääkkeitä meillä korvataan. On totta, että lääkekorvaukset ovat kovasti nousseet ja on perusteltua pyrkiä siihen, että niitä saadaan alenemaan, mutta nimenomaan niin että se ei tapahdu potilaiden kustannuksella.

Ed. A l a - H a r j a : Arvoisa puhemies! Puhe viitehintajärjestelmästä on siinä mielessä mielestäni hieman hämäävää, jos otamme esille, kuinka paljon Suomessa on lääkkeitä käytössä, joissa on viitehinta, tämä alhainen hinta käytössä. Niitä on noin 50, ja kaikkiaan lääkkeitä on käytössä 3 000, joten tämä on kuin pisara meressä.

Nyt tiedetään, että jos ruvetaan korvaamaan potilaille tämän halvemman lääkkeen mukaan, niin potilaathan siitä kärsivät. Olen tässä kohdassa samaa mieltä kuin ed. Stenius-Kaukonen, että niin kuin valiokunnassa yksimielisesti päätettiin selvitetään tämä tilanne ja viitehintajärjestelmä ulkomaisten esimerkkien perusteella ja katsotaan, mikä on se edullinen järjestelmä, joka turvaa potilaiden lääkekustannukset myös kohtuullisina.

Ed. Z y s k o w i c z : Arvoisa puhemies! Toki tiedän, että tämä esitys ei toteuta viitehintajärjestelmää, vaan viittasin niihin tuoreisiin säästöpäätöksiin, jotka hallitus on tehnyt ja jotka merkitsevät sitä, että saamme tänne näitä esityksiä.

Olen iloinen siitä, että sosiaalivaliokunta mietinnössään on kiinnittänyt tähän asiaan huomiota. On selvää, että tämä vaatii selvityksiä ja perusteellista valmistelua.

Ed. Ala-Harjalle on todettava, että tietystikään jos ei markkinoilla ole sitä edullista rinnakkaislääkettä, silloin viitehintajärjestelmä ei sen lääkkeen kohdalla merkitse mitään. Ei ole olemassa mitään lääkettä, jonka mukaan viitehinta määräytyisi, ja silloin tietystikään potilaat eivät siltä osin voi joutua mitään kustannuksia lisää maksamaan. Viitehintajärjestelmä minun ymmärtääkseni tulee kyseeseen juuri siten, että kun markkinoilla on tiettyjen lääkkeiden osalta edullinen rinnakkaisvalmiste, sama lääke halvempana, niin silloin on luonnollista, että yhteiskunnan korvaus määräytyy halvemman lääkkeen mukaan. Potilaat eivät joudu tässä maksumiehiksi, kun lääkärit tämän järjestelmän mukaisesti luonnollisesti sitten määräisivät näitä korvauksen perusteena olevia halvempia lääkkeitä.

Mitä tulee siihen, että näitä on tällä hetkellä markkinoillamme hyvin vähän, niin se pitää paikkansa, aivan kuten ed. Ala-Harja täällä totesi. Mutta tilannehan on se, että jos korvausjärjestelmä muuttuu näitä rinnakkaislääkkeitä suosivaksi, niin luonnollisesti näitä lääkkeitä silloin tulee Suomessa markkinoille aivan eri tavalla, kuin tällä hetkellä on.

Ed. L a a k s o : Rouva puhemies! On valitettavaa, että perustuslakivaliokunnan puheenjohtaja, joka aikoo siirtää nämä lääkeasiat nähtä-

västi perustuslakivaliokuntaan, ei tiedä ollenkaan, mistä puhuu. Suomi on tunnettu maana, jossa rekisteröityjä rinnakkaisvalmisteita on enemmän kuin ylipäänsä missään muissa Länsi-Euroopan maissa. Tämä on hyvin mielenkiintoinen lähtökohta. Tämä aiheuttaa sen tilanteen, että kun jokaisen markkinoilla olevan lääkkeen tutkiminen, ennen kuin se pääsee edes markkinoille, vaatii tavattoman paljon kuluja, tästäkin syystä suomalainen lääkejärjestelmä tulee erittäin kalliiksi.

Ongelma Suomessa on juuri se, että on tavattoman paljon rinnakkaisvalmisteita, mutta vahingossakaan lääkärit eivät määrää niitä rinnakkaisvalmisteita, jotka ovat kaikkein halvimpia. Tämä taas johtuu siitä, että usein lääketehtaiden ja lääkäreiden välinen yhteys on niin tiivis, että lääkärit henkilökohtaisesti hyötyvät siitä, että he käyttävät tietyn lääketehtaan markkinoimia kalliita lääkkeitä, vaikka halvempia rinnakkaislääkkeitä olisikin käytössä.

Ed. A l a - H a r j a : Arvoisa puhemies! Mitä tulee rinnakkaislääkkeisiin ja muihin lääkkeisiin, niin on myös otettava huomioon sellainen yksinkertainen seikka, että ne eivät aina ole geneerisesti täysin vastaavia ja voi olla, että potilaalle sopii paremmin toinen lääke eikä tämä rinnakkaislääke, josta voi tulla sivuvaikutuksia tai allergisia oireita, joten eivät nämä ole aivan yhteismitallisia. Tämä aivan oikaisuna tähän keskusteluun.

Ed. Z y s k o w i c z : Arvoisa puhemies! Ensin olisin ed. Laaksolle todennut, että meillä on kansanedustajina täällä varmasti useampia luottamustehtäviä ja useampia rooleja. En ole puhunut näistä asioista suinkaan perustuslakivaliokunnan puheenjohtajana enkä ymmärtänyt, että puolustusvaliokunnan varapuheenjohtaja ed. Laakso, olisi vaatimassa lääkekorvausasioita puolustusvaliokunnan käsittelyyn.

Mitä tulee itse asiaan, niin todellakin olen perehtynyt rinnakkaislääke- ja viitehintajärjestelmään, jota hyvin useissa Länsi-Euroopan maissa tavalla tai toisella käytetään ja saadaan merkittävät säästöt näin yhteiskunnalle. Perustotuus mielestäni tässä pysyy, jota ed. Laaksokaan ei pysty millään kumoamaan, että jos markkinoilla on samaa lääkettä halvempana ja kalliimpana, niin yhteiskunnan kannattaa korvata se halvempi eikä sitä kalliimpaa. Tätä kautta yhteiskunnalle syntyy satojen miljoonien markkojen säästöjä vuosittain.

Mitä tulee siihen, että nämä lääkkeet eivät ole täysin identtisiä sidosaineiden, tai miksi niitä sanoisi, osalta, jotka tarvitaan, kun pillereitä tehdään, niin tämä on varmasti totta. Mutta tietystikään ei ole niin, että potilaat olisivat jotenkin alttiimpia sille, että ovat allergisia juuri halvemmille lääkkeille kuin kalliimmille, vaan kyllä tietysti potilaiden vastareaktiot tai allergiat erilaisille aineille ovat riippumattomia lääkkeen hinnasta. Nämä rinnakkaislääkkeet ovat uudempia, myöhemmin kehitettyjä lääkkeitä, jotenka voisi ajatella, että niissä lääketieteellinen asiantuntemus on parempi.

Joka tapauksessa on selvää, että sellaisessa tilanteessa, jossa potilaalle halvempi rinnakkaislääke ei sovi, ei hänelle sellaista lääkettä tietystikään tule määrätä, vaan erityisistä syistä voidaan määrätä kalliimpaakin lääkettä ja erityisistä syistä silloin korvata sen mukaan.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Yleiskeskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ed. O. Ojalan kannattamana ehdottanut, että toisen lakiehdotuksen käsittelyn pohjaksi hyväksyttäisiin sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön mukainen lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy suuren valiokunnan mietinnön, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on ed. Stenius-Kaukosen ehdotus hyväksytty.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s : Äänestyksessä on annettu 82 jaa- ja 60 ei-ääntä; poissa 57. (Koneään. 4)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt suuren valiokunnan mietinnön.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 3 ja 4 §, 3 §:n edellä oleva väliotsikko, 8, 10 ja 11 §, 8 §:n edellä oleva väliotsikko, 22 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 23 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 24 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 26 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 27 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 29 ja 30 §, 32 ja 33 §, 32 §:n edellä oleva

väliotsikko, 43 §, 85 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 89 § ja sen edellä oleva väliotsikko, 101 ja 101 a §, 101 §:n edellä oleva väliotsikko, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike sekä

toisen lakiehdotuksen 5 a ja 9 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Ehdotukset vakuutuskassalaiksi ja laiksi sairausvakuutuslain 61 §:n muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 93
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 35

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 35. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Tämä asiakin olisi varmasti laajemmankin keskustelun väärti. Tämä koskee myös sairaiden ja eläkeläisten asioita. Kysymys on nimittäin vakuutuskassalaista, ja koko laki esitetään uudistettavaksi. Tämä on paksu nippu, niin kuin tästä esityksestä näkee. Nykyään meillä on reilut 300 000 ihmistä sairaskassojen ja eläkekassojen piirissä, ja näitä kassoja on 222 ollut vuoden 1990 lopussa.

Tämä historia lähtee siitä, että teollistumisen edistyessä alettiin perustaa myös ns. tehdaskassoja. Vanhin edelleen toimiva tehdaskassa on Finlayson & Kumppani Oy:n puuvillatehtaan työntekijäin sairaus-, hautausapu- ja eläkekassa, nykyään Finlaysonin Tampereen tehtaiden sairaskassa, on perustettu 1846. Tämä selittää, miksi erityisesti Tampereen seudulla sairaskassat ovat erittäin aktiivisia ja näissä yleensä toimitaan niin, että työnantajien kanssa asioista sovitaan.

Tämän esityksen kohdalla oli varsin mielenkiintoista, että muutosehdotuksia esittivät niin kassojen työntekijäedustajat kuin työnantajan edustajat STK ja LTK. Tämä mahdollisti sen, että valiokunta muutti hallituksen esitystä merkittäviltä osin. Näin ei monessa asiassa ole meidänkään valiokunnassamme tapahtunut, koska yleensä työntekijä- ja työnantajapuoli ovat aina tasan päinvastaista mieltä. Erittäin vaikea oli nämä muutokset aikaansaada, mutta itse pidän perusteltuina niitä muutoksia, jotka koskevat ns. pakkojäsenyyttä. Se ei ole pakkojäsenyyttä kuin siinä tapauksessa, että työntekijät ja työnantaja yhdessä työpaikalla sopivat, että kassassa on pakkojäsenyys. Vastaavasti jäsenmäärää koskevat esitykset saatiin muutetuksi.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Yksityiskohtaisessa käsittelyssä hyväksytään keskustelutta

ensimmäisen lakiehdotuksen 1—9 §, 1 luvun otsikko, 10—24 §, 2 luvun otsikko, 25—38 §, 3 luvun otsikko, 39—55 §, 4 luvun otsikko, 56—69 §, 5 luvun otsikko, 70—77 §, 6 luvun otsikko, 78—83 §, 7 luvun otsikko, 84—95 §, 8 luvun otsikko, 96—101 §, 9 luvun otsikko, 102—109 §, 10 luvun otsikko, 110—131 §, 11 luvun otsikko, 132—141 §, 12 luvun otsikko, 142—150 §, 13 luvun otsikko, 151—157 §, 14 luvun otsikko, 158—172 §, 15 luvun otsikko, 173—189 §, 16 luvun otsikko, johtolause ja nimike sekä

toisen lakiehdotuksen 61 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike.

Lakiehdotusten toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Ehdotus laiksi maatalousyrittäjän lomituspalveluista annetun lain muuttamisesta

Toinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 156
Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 36

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 36. Ensin sallitaan asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

Ed. Skinnari: Arvoisa puhemies! Tässä on nyt kysymys maatalousyrittäjien lomitustuesta. Sehän on runsaat 15 vuotta sitten aloitettu nollasta. Tämän vuoden budjettiin oli merkitty 1,1 miljardia markkaa. Hallitus ilmoitti, että maatalousyrittäjätkin osallistuvat nyt näihin talkoisiin, mutta lisäbudjetissa tähän on lisätty 300 miljoonaa eli nyt ollaan 1,4 miljardissa, kun vielä vuonna 91 oltiin 1,2 miljardissa markassa.

Asia, mikä myös valiokunnassa huomattiin, on se, että kun valtionosuusuudistus tehtiin, maatalouslomittajat jäivät 100 prosentin valtionavun piiriin eli valtionosuusuudistuksen ulkopuolelle. Toisin sanoen, kun kunta ottaa kantaa sosiaali- ja terveyspalvelujen ja koulutuksen virkoihin, se voi todella sen tehdä, mutta maatalouslomittajien toiminta pyörii maassa 1,4 miljardin markan turvin, ihan niin kuin mitään käytännössä ei olisi tapahtunutkaan.

Sen vuoksi teimme I vastalauseen, ja ehdotan, että siihen sisältyvä lakiehdotus otettaisiin käsittelyn pohjaksi. Tämä säästäisi valtion menoja noin 700 miljoonaa markkaa vuositasolla.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen antanut itselleni kertoa, että aina kun sosialidemokraatit tekevät jotakin muutosesityksiä maanviljelijäväestön elinolosuhteita koskeviin lakeihin, ei tarvitse tutustua lainkaan niihin lakiesityksiin. Tietää varmasti, että ne ovat negatiivisia. Niin tässäkin tapauksessa.

On huomattava, että maatalousväestö tekee työtä vuorotta, seitsenpäiväistä työtä, ihan eri tavalla kuin metallimies ja muut, kuten virkamiehet, jotka tekevät viisipäiväistä työviikkoa. Näin ollen niistä eduista, joita lomituspalvelujen suhteen on aikanaan annettu maatalousväestölle, ei ole tälläkään hetkellä mitään tinkimistä. Näin ollen ryhmämme on katsonut, että emme äskeistä esitystä tue.

Sen sijaan jos saan vielä sanoa, ed. Stenius-Kaukosen myöhemmin esittämä esitys on sellainen, joka on järkevä ja jonka takana mekin olemme.

Ed. Taina (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Se on tietysti totta, että voidaan sanoa, että tämä jää 100 prosentin valtionosuuden piiriin, toisin kuin muut palvelut kunnassa. Mutta tätä ei voida verrata kunnallisiin palveluihin, (Ed. Skinnari: Ei voi verrata. Valtion erityisessä suojeluksessa!) koska tämä liittyy maatalouden tuloneuvotteluihin ja maataloudella on maatalouden lomitusjärjestelmä.

Siitä syystä pidin ja pidän aivan omalaatuisena sosialidemokraattien ehdotusta, että maatalouden lomitusjärjestelmä liitettäisiin sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuusjärjestelmiin ja rinnastettaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. Puhuttiin jopa rinnastamisesta lasten päivähoitoon jne. Se on mielestäni kyllä jotakuinkin pitkällemenevä ja outo ehdotus. En voi ymmärtää tällaista.

Ed. Korkeaoja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Skinnari unohtaa täysin tämän järjestelmän historian. Niin kuin hän totesi, 15 vuotta on tätä lomatoimintaa harjoitettu. On pyritty edes jollain tavalla tarjoamaan myös maatalouden harjoittajille vähäinen mahdollisuus loman pitoon, nimenomaan niille karjatalouden harjoittajille, joilla tätä mahdollisuutta muuten ei ole.

Säännön mukaan maataloustuloneuvotteluissa on menetelty sillä tavalla, kun maataloudelle tulevaa osuutta on mietitty, sen jakoa joko tuottajahintoihin tai erilaisiin palveluihin kuten mm. lomituspalveluihin, että tämä jako on tehty vähentämällä hintoihin tulevaa osuutta ja ohjaamalla sitä lomatoimintaan. Se on siis tavallaan maatalouden sisäistä tulonjakoa, jota sosiaalisin perustein on näin haluttu harjoittaa.

Tässä työssä ovat myös sosialidemokraatit tämän 15 vuoden ajan säännöllisesti olleet mukana. Tiedän vielä, että sosialidemokraattien kanta monta kertaa on ollut se, että tehdään ratkaisu sillä tavalla, että ei ohjata hintoihin maataloustuloa, vaan pidennetään lomaa. Nimenomaan demarit ovat olleet kannattamassa tämmöistä kunnallista järjestelmää, joka välttämättä ei ole kaikissa suhteissa paras mahdollinen, mutta on kuitenkin tähän asti toiminut suhteellisen hyvin.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Vastauspuheenvuorona ed. Korkeaojan äskeiseen puheenvuoroon haluan todeta, että jossain vaiheessa pitäisi käydä eduskunnassa jo muutoinkin periaatekeskustelu siitä, miten jatkossa tullaan toimimaan, onko maatalousyrittäjä niin kuin tähän asti työsuhteessa valtioon vai olisiko viisasta irrottaa maatalousyrittäjä valtion holhoamisesta ja määräyksistä sillä tavalla itselliseksi yrittäjäksi, ettei eduskunnassa tarvitsisi määrätä mm. siitä, paljonko maatalousyrittäjä saa vuosilomaa. Ainakin itselleni on tullut sellainen tunne kaikkien näiden vuosien aikana, kun olen täällä ollut, että maatalousyrittäjä ei ole yrittäjä, ei sillä tavalla itsellinen yrittäjä kuin minä miellän yrittäjyyttä.

Maatilatalouden lomitusjärjestelmä on tietysti hyvä loman saajan kannalta, mutta minusta se pitäisi järjestää eri tavalla. Nyt kunnat järjestävät sen. Kun hyvin monet olemme mukana kunnallisissa luottamustoimissa, tiedämme aivan hyvin, että kunnissa ei kyllä mietitä sitä, miten se järkevämmin ja taloudellisemmin voitaisiin järjestää, koska rahat tulevat suoraan

valtiolta. Itse pelkään sitä päivää, jolloin valtionosuutta muutetaan niin, että kunnat vastaavat tästä osaksi. Silloin tässä on käynyt sillä tavalla, että valtionhallinnon taholta ja maataloustulosopimuksin on luotu järjestelmä, johon kunnat eivät ole voineet vaikuttaa muuten kuin järjestämällä ne palvelut, ja yhtenä päivänä ne ovat maksajia.

Ed. Skinnari (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Korkeaoja on oikeassa siinä, että maataloustuloneuvotteluissa näistä asioista on sovittu. Niissä on päätetty, miten valtion rahoja käytetään. Kuten kerroin, tänä vuonna päinvastoin kuin viime syksynä sanottiin, että näitä rahoja vähennetään noin 100 miljoonalla markalla eli 1,1 miljardiin, nyt lisätalousarviossa on 300 miljoonaa lisää eli lisäystä noin 25 prosenttia. Ei mikään muu porukka ole saamassa tällaisia etuuksia. Kun kuntien talous on nyt tiukoilla, kyllä kunnissa pitäisi harkita, millä tavoin maalaiskuntakin menee Euroopassa oikein eteenpäin. Ei se minusta maatalouslomittajilla oikein mene, ei se kunta nouse, vaikka ne olisivat kuinka työllistettyjä siellä. Tästä rahastahan 30 prosenttia menee siihen, että maatalousyrittäjät vähän niin kuin keskenään hoitelevat näitä hommia. Sekään ei maalaiskunnan asemaa muuksi muuta. Kun pienyrittäjät, jotka ovat varsinaisia pienyrittäjiä, eivät juurikaan tällaista rahaa käytännössä saa, on se niin väärin, että on sitten tällainen ryhmä, joka tämän saa.

Emme ole lähteneet siitä, että tämä tapahtuisi hetkessä, vaan kuten vastalauseesta käy ilmi, vuoden 94 alkuun mennessä ja osittain jo ensi vuonna tämä toteutettaisiin. Joka tapauksessa pikkuhiljaa tässä pitäisi päästä sanoisinko normaaliin yrittämisen tilanteeseen. On ymmärrettävä niitä ongelmia, joita maataloudessa on, mutta tällaiset erityissysteemit yrittämisessä kuin yrittämisessä on otettava pois, muuten valtion budjetti ei kerta kaikkiaan riitä, kun 70 miljardia menee elinkeinoelämän tukemiseen budjetista.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Törnqvist käytti kohtuullisen asiallisen puheenvuoron, ja se johtui ilmeisesti pitkälti siitä, että ed. Törnqvist on ollut maatalousvaliokunnassa aikanaan näitä esityksiä viime ja edellisvaalikaudella käsittelemässä.

Sen sijaan ed. Skinnarin äskeinen puheenvuoro kuvastaa hyvin selkeästi sitä suurta traumaa, joka sosialidemokraateilla edelleen jostain syystä maataloutta kohtaan on. Ed. Skinnari, tämä on osa tulopoliittista sopimusta. Ei eduskunta ole menossa väliin mihinkään muuhunkaan tulosopimukseen palkansaajien ja ammattiyhdistysliikkeen ja työnantajien välillä. Tämä asia pitää ottaa osana tulosopimusta, jossa tosiaan osa lasketaan maatalouden saamaksi tuloksi ja osan maatalous maksaa itse.

Se näkökohta, mihin ed. Törnqvist kiinnitti huomiota, että saattaa tulla päivä, jolloin näistä palveluista kunta vastaa osaksi, voi toki olla totta, mutta mm. maatalousvaliokunnassa, kun hiljattain käsittelimme lakiesitystä, lähdimme nimenomaan siitä, että jatkossa pitää lomittajan työn kuvaa kehittää niin, että hän voi osallistua muihinkin toimintoihin, mitä maaseudulla on, muihinkin tarpeisiin, eli pitää olla eri sektoreiden yli menevää yhteistyötä, jolloin lomittajan työpanos voidaan mahdollisimman järkevällä tavalla käyttää hyväksi.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä tuli esiin, että nämä lomituspalvelut kustannetaan sataprosenttisesti. Meillähän tuli valiokunnassa myöskin esiin se, että muistaakseni SDP:n tahdosta nämä lomituspalvelut on otettu kunnan huolehdittavaksi ja toteutettavaksi. Tämä sataprosenttinen korvaus menee siis kunnille, ei viljelijöille. Viljelijät itse maksavat osuuden lomituspalveluista. Minusta tämä laki on siinä mielessä hyvä, että nyt se tervehdyttää myöskin lomituspalvelua sillä tavalla, että se järjestetään niille, joilla on enemmän karjayksikköjä, ja pienet, joilla ei todella mene niin kovin paljon aikaa karjan hoitoon, jäävät vähemmälle, joten tällainen sanoisinko tyhjäkäyttö lomituspalvelulle vähenee. Muistutan vielä, että todella viljelijät itse maksavat oman osuutensa tästä lomituspalvelusta.

Nyt on mahdollisuus käyttää myöskin yksityistä lomituspalvelua. Minusta on erittäin hyvä suunta, että voidaan ostaa myös yksityisiltä eikä kaikkea tarvitse pyörittää kunnan kautta. Se suunta minusta onkin toivottava.

Muistutan vielä, että tämä on osa viljelijöiden palkkaa. Meillähän on työryhmä valmistelemassa uutta maataloustulolakia, ja varmaan tämäkin asia on hyvä ottaa siellä esiin ja katsoa, kuinka paljon viljelijät voivat olla yrittäjiä, että poistettaisiin niitä lakeja ja asetuksia, jotka estävät viljelijöiden toimimista kunnollisina yrittäjinä.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. S-L. Anttila puhui siitä,

että lomittajan työnkuvaa pitäisi muuttaa moninaisemmaksi. Olen siinä hänen kanssaan samaa mieltä, että jos lomitusjärjestelmää tällä tavalla jatketaan tai muutoinkin, niin työnkuvaa olisi muutettava, koska esimerkiksi kotiavustajien ja muun kotipalveluhenkilökunnan tehtäviä voitaisiin yhdistää, vaikka olenkin periaatteessa sitä mieltä, että koko lomitusjärjestelmä pitäisi irrottaa valtion ja kuntien asioista sen takia, että määriteltäisiin tosiaankin yrittäjyyden raja ja se raja, onko viljelijä millä tavoin sidoksissa valtioon. Kuntahan on tässä vain rahojen välittäjä ja lomituksen järjestäjä.

Se, että lakia on muutettu sillä tavalla, että lomituksia saavat ennen muuta ne, joilla on suurempi karja ja joilla menee enemmän aikaa karjan hoitamiseen, ei välttämättä ole ihan oikea näkökulma. Toinen näkökulma on se, että pienen karjan pitäjä kuitenkin, vaikka ei mene yhtä paljon aikaa, on aivan yhtä sidottu karjatilaan ja karjaan kuin suuremmankin karjan hoitaja. Päinvastoin suuremmalla tilallisella on ehkä taloudellisia edellytyksiä paremmin hoitaa muutenkin karjanhoito kuin jos on sanotaan kymmenen lehmää. Sinällään tämä syrjii pientilallisia, joita on hyvin paljon Itä- ja Pohjois-Suomessa.

Siitä, että yksityisiltä ostettaisiin lomitus, on muutama vuosi kokeiltu, mutta ei se tässä asiassa minusta autuaaksi tee, koska samat valtion rahat ovat kyseessä.

E n s i m m ä i n e n v a r a p u h e m i e s (koputtaa): Kaksi minuuttia!

Ed. K u u s k o s k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Niin kuin muissakin asioissa myös lomituskysymyksessä tietysti muuttuvat ajat vaativat uusia ratkaisuja. Kun täällä nousi esiin mm. edustajien Skinnarin ja Ala-Harjan puheenvuoroissa kunnille tullut hyvin kattava velvoite järjestää näitä asioita, täytyy erityisesti sosialidemokraattien puolella katsoa vähän omaa työtä. Kyllä sosialidemokraatit ovat hyvin pitkälle edustaneet sitä kantaa, että muita malleja ei tule hyväksyä. Se on sitten johtanut siihen, että järjestelmästä on minunkin mielestäni tullut hyvin jäykkä ja on ollut myös hyvin vaikeata löytää mielekkäitä kokonaisuuksia esimerkiksi lomittajien työlle. He todellakin voivat tehdä myös muuta. Uskon, että tähän suuntaan myös toimintaa täytyy kehittää. Minusta jo aikaisemmin esimerkiksi maatalousyrittäjät itse ovat monin tavoin nostaneet esiin toisenlaisia malleja, mutta kyllä poliittisella puolella on ollut se jarrumiehen rooli.

Ed. K o r k e a o j a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On päivänselvää, että lomitusjärjestelmään on tullut byrokraattisuutta ja tehottomuutta ja sitä pitää arvioida uudelleen. Olen ymmärtänyt, että asiaa varten on asetettu toimikunta selvitystyötä tekemään. On todella huomattava, että kun sosialidemokraattien taholta nostetaan arvostelua tätä systeemiä kohtaan, silloin kun liikkeelle lähdettiin, viljelijäpuolella monet olivat sillä kannalla, että parempi olisi turvata viljelijöiden tulotaso sellaiseksi, että he voisivat itse palkata tarvittavan lomitustyövoiman. Mutta sosialidemokraattien lähtökohta oli se, että rakennetaan kunnallinen järjestelmä. Kaiken aikaa, kun järjestelmää on ylläpidetty ja kehitetty, nimenomaan demarien puolella on nähty asia sillä tavalla, että julkishallinnollinen järjestelmä on ainoa mahdollinen ja vain sitä kautta on haluttu resursseja antaa lisää. Tuntuu jollakin tavalla hurskastelulta esittää korostetusti kritiikkiä nimenomaan tähän puoleen asiassa, kun itse on oltu keskeisesti järjestelmää rakentamassa.

Ed. T ö r n q v i s t (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En kaikkia näitä historian mutkia tiedä, mutta luulen, että ed. Korkeaoja on hyvin pitkälti oikeassa siinä, että näin on tehty. Tietysti sosialidemokraateilla täytyy olla varaa uudenlaiseen ajatteluun. Tällaista uudenlaista ajattelua olen yrittänyt peräänkuuluttaa nimenomaan siinä, että yrittäjät olisivat yrittäjiä eivätkä työsuhteessa valtioon.

Mitä tulee viljelijöiden tulotason turvaamiseen sellaiseksi, että he itse voisivat palkata lomittajan, se on varmasti yksi vaihtoehto, mutta se taas edellyttää sitä, jos oikein ymmärsin ed. Korkeaojan ajatuksia, että valtio maksaisi vielä enemmän viljelijöille. Se taas sotii yrittäjyyden — työsuhteessa valtioon olemisen vastakohdan — periaatteita vastaan.

Aikoinaan, kun lomitusjärjestelmää luotiin, tässä oli toisena ryhmänä hyvin vahvasti mukana yrittäjät. Minulla ei valitettavasti ole tilastoa mukana siitä, miten yrittäjien lomituspalvelut ja viljelijöiden lomituspalvelut peilaavat yhteen. Mutta ei ole pitkä aika siitä, kun sain muistaakseni Sykliltä tilaston lomituksista. Se on todella surullista luettavaa, jos verrataan markkamääriä maatalousyrittäjien ja yrittäjien kesken. Yrittäjien lomituspalvelut ovat aivan nollassa.

Ed. Jokiniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Törnqvistin puheenvuoroon haluaisin sen todeta, että kun sanotaan yrittäjä ja viljelijäyrittäjä, viljelijäyrittäjissäkin on niitä, jotka harjoittavat kotieläintaloutta, ja suurempi osa vielä niitä yrittäjiä, jotka eivät harjoita kotieläintaloutta. Ne yrittäjäthän eivät kuulu tämän lain piiriin, joilla ei ole kotieläimiä. Neljä kotieläinyksikköä on minimikoko, mikä tuossa näkyy, jotta siinä mielessä ei ihan voi verrata sitä, että kotieläimiä on hoidettava joka päivä ja useampi kerta vielä päivässä. Toisaalta valtio aika paljon säätelee myös kotieläintuotteitten hintoja, ja se otetaan tuloratkaisussa huomioon ja on hoidettu tällä tavalla, joten tässä on melkoinen ero ihan yrittäjyydessä. Siitä kai tämä järjestelmä johtuu.

Ed. Ala-Harja (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tiedossani on sellainen asia, että kun tätä maatalousyrittäjän lomituspalvelua kehitettiin ja siihen aikaan myös keskusteltiin yrittäjäjärjestöjen kanssa siitä, että luotaisiin heillekin samanlainen lomitusjärjestelmä, yrittäjäjärjestöt eivät olleet silloin vielä valmiit tähän järjestelmään. He halusivat itse kustantaa ja järjestää omaa lomitustaan. Myöhemmin on tullut ilmi, että se ei onnistukaan, ja pienyrittäjät varsinkin ovat erittäin huonossa asemassa. Se pitää paikkansa. Edellisen eduskuntakauden aikana saatiin pienyrittäjien lomitusraha kaikille, jotka täyttivät kriteerit. Siihen asti sen saivat vain ne, jotka ehtivät hakea sen tietyn määrärahan puitteissa. Mutta sehän on hyvin pieni, se vastaa vain kahdeksaa arkipäivää. Ne rajat, jotka rajoittavat pienyrittäjiä tämän lomarahan saannissa, ovat melko tiukat, joten siellä puolella korjaamista löytyy.

Ed. Törnqvist (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Jokiniemi on siinä aivan oikeassa, että kotieläimet on hoidettava joka päivä ja että maatalousyrittäjä, nimenomaan sellainen maatalousyrittäjä, jolla on kotieläimiä, on hyvin sidoksissa yritykseensä. Mutta aika lailla sidoksissa on pienyrittäjäkin, joka toimii joko yksinään tai ihan pienenä perheyrityksenä. Ei siitä varmaan moniksi viikoiksi lähdetä pois, koska yrittäjän työpanos on yrityksessä niin hirmuisen tärkeä.

Ed. Jokiniemi perusteli lomitusta ja valtion maksua myös sillä, että valtio myös säätelee hintoja. Minusta ei ole sekään oikein, että valtio säätelee maataloustuotteiden hintoja, vaan pitäisi päästä kokonaisremonttiin ja miettiä, miten voitaisiin maataloustuotanto hoitaa sillä tavalla, että valtion ei tarvitsisi siihen kovin paljon näppejään peliin laittaa enempää määräämällä hintoja kuin rajoituksillakaan.

Ed. Vehkaoja: Arvoisa puhemies! Ensiksikin kannatan ed. Skinnarin tekemää ehdotusta.

Haluaisin todeta tästä esityksestä muutoin, että kun karjalla on subjektiivinen oikeus hoitoon, kannattaa huomata, että sitä samaa oikeutta ei todellakaan ole lapsilla. Päinvastoin hallitus on vetänyt pois esityksensä, jolla alle kouluikäisten lasten oikeuksia saada hoitoa olisi voitu laajentaa.

Mielestäni on myös kiinnitettävä huomiota siihen, että vaikka on kysymys maataloustupon osasta, hallitus on ennen tätä esitystä tehnyt jo varsin monta esitystä, jolla palkansaajien tupopöytään kuuluvia asioista on heikennetty eduskunnan päätöksen voimin tai aiotaan heikentää.

Vielä yhtenä asiana haluaisin tähdentää sitä, että on asialle epäeduksi, että valtionosuusprosentit ovat erilaiset lomittajapalveluissa kuin esimerkiksi kotipalvelussa. Tämä on juuri byrokraattinen este sillä tiellä, jolla nyt haluttaisiin ilmeisesti yhteisestikin edetä. Olisi täysin järkevää ja perusteltua, että valtionosuus maksetaan yhtä lailla samoilla prosenteilla molempiin toimintoihin, jolloin voitaisiin myös yhdistää näitä toimintoja kenties ihan järkevällä tavalla. Enkä näe, että tällä yksityiskohdalla tarvitsee olla suoraa vaikutusta siihen kysymykseen, mikä on maatalousyrittäjän asema tässä kokonaisuudessa.

Ed. Röntynen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ettei jäisi vääriä käsityksiä, haluan vastata ed. Vehkaojan puheenvuoroon, kun hän sanoi, että palkannauttijoita on rokotettu eikä maataloutta. Mutta kyllä maataloutta on viime vuosina rokotettu. Vähintään sanotaan 30 prosenttia tulotaso on alentunut siitä, mitä se oli 3—4 vuotta sitten, joten kyllä varmasti siinä mielessä on maatalous oman osuutensa kantanut ja kantaa vastaisuudessakin. Silloin kun puhutaan maatalouden osuudesta, pitää ottaa tämä kokonaisnäkemys huomioon eikä puhua jostakin pienestä yksityiskohdasta.

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Huoli sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen järjestämisestä on aiheellinen, mutta mie-

lestäni sosialidemokraattien esitys tässä yhteydessä ei ole kyllä perusteltu. Sosiaali- ja terveysvaliokunta on viitannut maatalousvaliokunnan lausuntoon ja toteaa tästä monipalveluasiasta, että "ehdotus haja-asutusalueiden palvelutarjonnan tehostamisesta monialapalvelua lisäämällä on periaatteessa kannatettava, mutta useita käytännön ongelmia sisältävä ehdotus. Asiakokonaisuus huomioon ottaen valtionosuussäännökset, maatalouslomituksen ja sosiaali- ja terveystoimen tarpeet, kuntien yhdenvertaisuus sekä toimintojen taloudellisuus ja tehokkuus on syytä selvittää pikaisesti". Mielestäni tämä on tässä yhteydessä perusteltu lausunto. Tämä asia vaatii selvitystä.

Emme mitenkään ole voineet sosialidemokraattien ehdotukseen yhtyä, kun valitettavasti sosialidemokraattien esityksessä yleensä ei ole mitään logiikkaa. Ensin he tekevät oman ehdotuksensa, joka on yleensä täysin päinvastainen kuin vasemmistoliiton ehdotus, koska vasemmistoliiton ehdotukset lähtevät siitä, että pienviljelijöiden edut pitää turvata. Sitten kun tullaan äänestykseen, he kuitenkin kannattavat meidän esityksiämme. On mielenkiintoista nähdä, tulevatko he kannattamaan tätäkin ehdotusta, jonka yksityiskohtaisessa käsittelyssä tulemme tekemään, joka koskee kotieläinyksiköiden määrää. Nythän vaaditaan vähintään neljää kotieläinyksikköä, ennen kuin oikeus vuosilomaan ja viikkovapaaseen saadaan. Me ehdotamme, että tästä määrästä voidaan poiketa teuraskarjatiloilla, milloin tilalla on teuraskarjaa siinä määrin, että se työllistää maatalousyrittäjän pääasiallisesti. Tämä on tärkeä laajennus. Tämä koskee monia Pohjois-Suomen kuntia ja pienviljelijöitä.

Ed. Polvinen: Rouva puhemies! Tämä ed. Stenius-Kaukosen esitys on mielestäni erittäin hyvä. Tämähän tietää käytännössä sitä, että alle 16 mullin tilalla voidaan harkintaa käyttää silloin, kun tämä työllistää tilan väen. Minä tulen kannattamaan ed. Stenius-Kaukosen esitystä.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Yleiskeskustelussa on ed. Skinnari ed. Vehkaojan kannattamana ehdottanut, että käsittelyn pohjaksi otettaisiin I vastalauseeseen sisältyvä lakiehdotus.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Joka käsittelyn pohjaksi hyväksyy sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön, äänestää "jaa"; jos "ei" voittaa, on ed. Skinnarin ehdotus hyväksytty.

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 100 jaa- ja 21 ei-ääntä, 9 tyhjää; poissa 69. (Koneään. 5)

Eduskunta on käsittelyn pohjaksi hyväksynyt sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön.

Eduskunta ryhtyy lakiehdotuksen yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

1 a § hyväksytään keskustelutta.

2 §.

Keskustelu:

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Ehdotan, että 2 § hyväksytään II vastalauseen mukaisesti eli että 1 momenttiin lisätään virke: "Tästä määrästä voidaan poiketa teuraskarjatiloilla, milloin tilalla on teuraskarjaa siinä määrin, että se työllistää maatalousyrittäjän pääasiallisesti."

Ed. Polvinen: Arvoisa puhemies! Kannatan tehtyä ehdotusta.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Stenius-Kaukonen ed. Polvisen kannattamana ehdottanut, että pykälä hyväksyttäisiin II vastalauseen mukaisena.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Äänestys ja päätös:

Mietintö "jaa", ed. Stenius-Kaukosen ehdotus "ei".

Ensimmäinen varapuhemies: Äänestyksessä on annettu 92 jaa- ja 21 ei-ääntä, 7 tyhjää; poissa 79. (Koneään. 6)

Eduskunta on hyväksynyt mietinnön.

4, 5, 7, 9, 13, 17, 22, 23, 26, 31, 33, 36, 37 ja 40 §, voimaantulosäännös, johtolause ja nimike hyväksytään keskustelutta.

Puheenvuoron saatuaan lausuu

Ed. Stenius-Kaukonen: Arvoisa puhemies! Valitettavasti en vieläkään osaa äänestää. Äänestin "ei", mutta kone ei rekisteröinyt sitä.

Ensimmäinen varapuhemies: Merkitään.

Lakiehdotuksen toinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

5) Valtioneuvoston oikeuskanslerin kertomus vuodelta 1991

Ainoa käsittely
Kertomus n:o 10
Perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 11

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on perustuslakivaliokunnan mietintö n:o 11.

Keskustelu:

Ed. Laine: Rouva puhemies! Ehdotan, että tämä asia jätetään pöydälle ensi tiistaina pidettävään eduskunnan täysistuntoon.

Ed. P. Leppänen: Arvoisa puhemies! Kannatan ed. Laineen tekemää pöydällepanoehdotusta.

Ensimmäinen varapuhemies: Kun on tehty ehdotus asian pöydällepanosta ja ehdotusta on kannatettu, on asia jäävä pöydälle. Kehotan seuraavia puhujia käyttämään puheenvuoron pöydällepanon ajasta.

Keskustelu pöydällepanosta julistetaan päättyneeksi.

Ensimmäinen varapuhemies: Keskustelussa on ed. Laine ed. P. Leppäsen kannattamana ehdottanut, että asia pantaisiin pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

Selonteko myönnetään oikeaksi.

Ed. Laineen ehdotus hyväksytään ja asia pannaan pöydälle ensi tiistain täysistuntoon.

6) Ehdotus laiksi maataloustulolain eräiden säännösten soveltamisesta vuonna 1992 annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 225
Maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 16

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on maa- ja metsätalousvaliokunnan mietintö n:o 16.

Keskustelu:

Ed. S-L. Anttila: Arvoisa rouva puhemies! Olemme käsittelemässä maa- ja metsätalousvaliokunnan mietinnön pohjalta maataloustulolain muutosta, joka mahdollistaa 100 miljoonan markan irrottamisen maatalouden pitkältä momentilta nimenomaan viljelijöiden tuesta käytettäväksi vientikustannusosuuteen, jolla viedään maasta laman aiheuttamasta kulutuksen laskusta johtuva lihavarasto nimenomaan sekä nauhanlihan että sianlihan osalta.

Asiaa valiokunnassa käsiteltäessä nousi aivan ymmärrettävästi esiin kysymys siitä, olisiko ollut mahdollista tällä 100 miljoonalla markalla alentaa lihan kuluttajahintoja ja ohjata tämä alennus nimenomaan nykyisessä taloudellisessa tilanteessa kouluille, laitoksille ja vastaaville tahoille. Valiokunta on esitystä käsitellessään todennut sen, että tällainen määrärahojen ohjaaminen ns. tuettuun kotimaiseen käyttöön on mahdollista. Näinhän menetellään mm. voin kyseessä ollessa leipomo-, eines- ja makeisteollisuudelle ja samoin menetellään viljan osalta, eli maataloustulolaki käytännössä mahdollistaa tällaisen järjestelyn. Kuitenkin juna oli jo mennyt tavallaan ohi, koska sekä maataloustulosopimuksessa oli ehditty asia sopia että myös maatalouden markkinointineuvosto oli ehtinyt jo tehdä päätöksen ja irrottaa nämä 100 miljoonaa markkaa nimenomaan ylijäämien vientiä varten.

Valiokunnan hankkimasta selvityksestä johtuen tulimme siihen johtopäätökseen, että tässä tilanteessa tällä aikataululla sen järjestäminen ei ole nyt mahdollista. Sen sijaan valiokunnan mietinnöstä mielestäni selkeästi käy ilmi se, että valiokunnan piirissä oli laajaa yhteisymmärrystä sen suuntaan, että jatkossa pitäisi tämän tyyppistä järjestelmää harkita. Erityisen tärkeää se olisi

toki ollut nyt, kun ajatellaan, mikä on maan taloudellinen tilanne.

Valiokunnan mietintöön liittyy myös viittaus niihin ponsiin, joita me olemme lausuneet maataloustulolain eräiden säännösten soveltamisen yhteydessä maataloustulolain uudistamisesta mahdollisimman pian. Tiedämme toki, että parhaillaan entisen ministerin Toivo T. Pohjalan johdolla istuu toimikunta, jonka tehtävänä on maataloustulolain uudistaminen. Todella toivommekin, että se työ valmistuu ja siinä yhteydessä, aivan kuten valiokunnan mietintöön liitetyssä ponnessa todetaan, otetaan huomioon myös se mahdollisuus, että "markkinointivarojen joustava suuntaaminen muuttuneiden markkinatilanteiden mukaan on mahdollista". Tällä toki haluamme sanoa sen, että jatkossa voitaisiin esimerkiksi tämän tyyppinen kotimaisen lihan alennusmyynti järjestää.

On myös toinen näkökohta, joka tuli selkeästi esille: Jos olisi järjestetty tämän tyyppinen kotimaassa julkiseen kulutukseen, lähinnä laitoksiin, tarkoitettu alennusmyynti, ei suinkaan olisi voitu olla varmoja, että sitä kautta olisi päästy samaan tavoitteeseen kuin päästään sillä, että liha viedään maasta ulos. Toisaalta itsekin olen sitä mieltä, että olisi huomattavasti järkevämpää tukea kotimaassa lihankäyttöä kuin tukea ulkomailla olevien kuluttajien lihansyöntiä.

Arvoisa rouva puhemies! Kaiken kaikkiaan maataloustulolain uudistamisen yhteydessä toivon, että otetaan myös selkeä suuntaus niihin muuttuneisiin olosuhteisiin, jotka ovat tosiasia Suomen maatalouden osalta jo tänä päivänä. Gatt-neuvotteluissa ratkaisu syntynee lähiaikoina. Sieltä tulee aiheutumaan muutoksia Suomen maatalouspolitiikkaan, ja ennen kaikkea myös Eta-sopimus tulee maatalouden toimintaympäristöön vaikuttamaan sen takia, että kahden vuoden välein tullaan käymään vastavuoroisuusperiaatteella neuvottelut, joilla voitaisiin maataloustuotteiden liikkumista EY-alueella vapauttaa entistä enemmän, eli kilpailutilanne tulee lisääntymään. Se tulee olemaan tosiasia.

Ennen kaikkea toivoisin, että myös tässä yhteydessä otetaan huomioon se lisääntynyt kiinnostus, joka kuluttajilla tänä päivänä on. Kuluttajat haluavat saada korkealuokkaisia tuotteita, haluavat saada niitä suoraan tilalta. Tätä mahdollisuutta pitäisi todella mahdollisimman monessa tapauksessa hyödyntää. Se on myös markkinasignaalien huomioon ottamista, mikä minusta on yksi tärkeä asia jatkossa. Pitää tuottaa sellaista ja sillä tavalla, että kuluttajat ovat siitä kiinnostuneita. Se on myös ainoa keino turvata se, että jatkossa entistä enemmän myös kuluttajat arvostavat suomalaista maataloustuotantoa.

Arvoisa rouva puhemies! Aivan lopuksi valittaen totean sen, että nyt emme onnistuneet lihan alennusmyyntiä käytännössä toteuttamaan, mutta toivottavasti jatkossa tämä on mahdollista ihan siitä syystä, että silloin voimme tukea suomalaisia kuluttajia. Toki tässä yhteydessä on lopuksi todettava se, että kestävin tie on alentaa tuotantokustannuksia ja sitä kautta saada myös lihan hinta alenemaan. Silloin tulee tarkastella niitä veroja ja maksuja, joita elintarvikeketjussa on. Siinä 50 miljardin markan ruokalaskussa, joka vuosittainen ruokalasku Suomessa tällä hetkellä on, ... on erilaisia veroja ja maksuja 10 miljardia markkaa. Siitä suurin erä on 7 miljardia markkaa liikevaihtoverorasitusta. Toki tiedän sen, että lihalla se alkutuotevähennysjärjestelmästä johtuen ei ole niin raskas. Kestävällä tavalla kustannuksia alentamalla päästään halvempaan lihan hintaan, mutta ei varmaan ole pahitteeksi myöskään järjestää suunnattuja anteja liha-alen muodossa jatkossa.

Ed. Vistbacka (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Oli mielenkiintoista kuulla valiokunnan puheenjohtajan ed. S-L. Anttilan selvitys asiasta. Itse kun lukee kyseistä mietintöä ja tietää, että markkinointineuvostossa on ilmeisesti aika paljon ed. S-L. Anttilaa lähellä olevia henkilöitä, tarkoitan lähinnä puoluenäkökulmasta, tuntuu hieman käsittämättömältä, että ei ole viestitetty riittävän ajoissa markkinointineuvostolle, että valiokunnassa on ollut keskustelua nimenomaan tämän tyylisestä kohdennetusta lihan myynnistä lähinnä kotimaisiin laitoksiin jne. juuri niiden perusteiden mukaan, joita ed. S-L. Anttila totesi. Voi todeta, että ilmeisesti on tapahtunut työtapaturma, jos ed. S-L. Anttila on todella sitä mieltä, mitä hän äsken totesi.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Lihan alennusmyynti on poikkeava markkinatapahtuma eikä sellaisenaan kuulu normaaliin käytäntöön siitä huolimatta, että luonnollisesti kannatan ja kannatamme nykyisessä tilanteessa tämän tyyppistäkin markkinointia. Mutta ed. S-L. Anttila jossakin määrin puuttuikin puheessaan tähän asiaan. Ongelma meillä on se, että väliportaat, teurastamot ja elintarvikeketjut, saadaan aisoihin. Ne ovat pahiten kartellisoitunut ketju tällä hetkellä Suomessa, ja on huomattava, että viljelijä ei saa

riittävää hintaa tuotteistaan. Siitä huolimatta ne ovat kuluttajan suunnassa kohtuuttoman kalliita, ja kartellia, joka on tässä välissä, ei saada puretuksi millään. Se vahvistuu entisestään.

Tässä on myös ongelma sikäli, että jos me aikanaan menemme Euroopan yhteisöön ja jos nyt Euroopan talousalueen suunnasta olisi jonkinlaisia mahdollisuuksia elintarvikkeiden hintojen laskemiseen vapautuvan tuonnin muodossa, nämä kartellit — suomalainen elintarviketeollisuus ja teurastamot, erityisesti elintarviketeollisuus — ovat satamassa vastassa. Siellä sovitaan hinnat, minkälaisia noudatetaan, ja se on silloin yhteinen etu. Käy vähän samalla tavalla kuin Tanskassakin, ensin tuotteiden jossakin määrin laskivat ja sen jälkeen nousivat lähes ennalleen.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Vistbackalle vain tiedoksi asia, joka ei tietenkään täällä voi olla tiedossa: Maatalousvaliokunnan käsittelyssä kävi selkeästi ilmi, että päätös markkinointineuvostossa oli jo tehty ennen kuin asiaa valiokunnassa käsiteltiin. Viestit sinne suuntaan olisi pitänyt lähettää ainakin 2—3 viikkoa ennen kuin asia tuli valiokuntaan. Minusta tästä pitää vain oppia, että jatkossa asioita valmisteltaessa pitää tämä näkökohta ottaa alusta alkaen huomioon. Tämä on osa maataloustulosopimusta, ja me kaikki salissa kunnioitamme tehtyjä tulosopimuksia. Niiden rikkomiseen minusta eduskunnalla ei ole mitään järkevää tarvetta.

Se, mitä ed. Aittoniemi puhui välikäsistä, on myös asian yksi ongelma. Liha-alen järjestäminen niin, että se koskisi kaikkia kuluttajia, helposti kaatuu siihen, että jos me annamme teurastamoportaaseen lihan tiettyyn hintaan, millä me varmistamme markkinatalousjärjestelmässä sen, että se kaupan kassalla on varmasti saman verran halvempi. Tämä on juuri tämän järjestelmän ongelma, eli silloin totta kai, kun on vain yksi hintataso käytännössä mahdollinen, kauppias ottaa siitä sen, mikä on mahdollista. Hyvin helposti yleinen liha-ale saattaisi ohjautuakin kauppiaan hyväksi, välikäsien hyväksi.

Ed. Rajamäki: Arvoisa puhemies! Esillä olevassa asiassa on turha markkinointineuvoston tai muuhun suuntaan käyttää sellaisia puolusteluja, ettei lihan alennusmyynnistä olisi keskustelua käyty. Hyvin voimakkaasti julkisuudessa mm. meidän sosialidemokraattien taholta tehtiin esityksiä eri yhteyksissä sen toteuttamisesta. Nythän kyse on maataloustuottajien vientikustannusosuuteen tänä vuonna käytettävästä 100 miljoonasta markasta maataloustulolain mukaista valtion tukea. Lihan alennusmyyntihän kaatui maataloustuottajien ja MTK:n vastustukseen siinä, etteivät he osallistu eivätkä halua osallistua lihan alennusmyyntiin. Toinen asia, joka valiokunnassa sinänsä oli positiivista, oli se, että tunnustettiin nimenomaan markkinointivarojen ohjaamisen erityiset ongelmat nykyisessä lainsäädännössä, ja siitä on yksimielisesti tietysti hyväksytty ponsi.

Kaiken kaikkiaan me sosialidemokraatit emme voineet ymmärtää sitä, jos todellista halua lihan alennusmyyntiin on, ettei valiokunta olisi voinut edellyttää, että se tullaan tässä maassa toteuttamaan. Kaiken maailman maatalousbyrokratian tai muiden edunvalvontojen tekosyillä sitä päätöstä vastustettiin.

Tässä suhteessa on säälittävää, kun maassa on työttömyys, sosiaaliset ongelmat, toimeentulohuolet kärjistyvät, ettei tässä tilanteessa voitu tällä tavalla tehdä. Kun tämä hallitus nyt soppajonoon yhteiskuntaa ja tätä maata vetää, olisi tullut ottaa huomioon, että meidän ei englantilaisen pekonipöytää tarvitse verorahoilla ylläpitää, vaan olisimme suunnanneet todella lihan alennusmyyntiä mm. toimeentulovaikeuksissa oleville vanhuksille ja lapsiperheille ja erityisesti voimakkaiden säästötoimien kohteeksi myös ruokahuollon menoissa joutuneille erilaisille kunnallisille laitoksille. Nimittäin yleisesti ottaen tietysti voidaan sanoa, että lihan alennusmyynti ei lisää lihan kysyntää normaaliaikana, ja sillä se on kaadettu silloin. Mutta nyt on tilanne aivan toisenlainen. Nyt tingitään ruoan laadusta ja ruoan määrästä. On todellisessa hädässä olevia ihmisiä, ja myös kunnalliset laitokset joutuvat tekemään erittäin kipeitä leikkauksia.

Suunnatun lihan alennusmyynnin edellyttäminen olisi ollut toimenpide, jolla ei verorahoja olisi heitetty kankkulan kaivoon vientitukiin ja ulkomaalaisten syöttämiseen 7 markan sianlihalla ja 10 markan naudanlihalla vaan olisi todella voitu auttaa lihan kokonaiskysyntää. Nettolisäys lihan kulutukseen olisi ollut mitä ilmeisintä, kun se olisi ollut suunnattua.

Tässä mielessä, kun on vielä lisäksi tiedossa, myös valiokunnalla oli tiedossa, että lihan ylitarjonta tuotannollisista syistä samoin kuin myös toisaalta kotimaisen kysynnän laskun kautta, joka vain ilmeisesti kärjistää ylitarjontaa, tulee tulevana talvena olemaan erityinen ongelma, sosialidemokraatit olisivat halunneet valiokun-

nan nyt edellyttävän, että tulevana talvena on järjestettävä suunnattu lihan alennusmyynti mm. kunnallisille laitoksille ja toimeentulovaikeuksissa oleville vanhuksille ja lapsiperheille.

Olin hyvin pettynyt, että tätä selkeätä kannanottoa pyörittelyn ja jossittelun sijasta ei voitu tehdä, kun mm. Maataloustuottajain Keskusliiton asiantuntijaedustaja oli itse samaa mieltä. Kaikki tahot sinänsä tunnustivat, että tässä asiassa on jotakin järkeä nimenomaan poikkeukselisessa suomalaisessa taloudellisessa ja inhimillisessä todellisuudessa. Tältä osin valitettavasti jouduimme jättämään vastalauseen mietintöön eli juuri siitä, että liha-ale olisi pitänyt ehdottomasti juuri tässä tilanteessa edellyttää toteutettavaksi.

Ed. R i m m i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Liha-ale on asia, joka aika paljon keskustelutti, kun asiasta puhuttiin julkisuudessakin. Ed. Rajamäki sanoi, että liha-ale olisi pitänyt toteuttaa vaikeuksissa oleville lapsiperheille ja myös kunnallisille laitoksille.

Tämä on sellainen asia, jolla helposti vedotaan myös tunteisiin. Olen itsekin sitä mieltä, että esimerkiksi kunnalliset laitokset ja sairaalat olisivat varmaan olleet ihan paikallaan, tietysti myös lapsiperheet ja työttömät. Pelkään vain sitä, miten se olisi voitu toteuttaa, siinä olisi tullut varmaan aika suuria vaikeuksia. Sen sijaan jos se olisi ollut kaupan tiskiltä vapaasti saatavissa alemyyntinä, olisi kyllä tapahtunut se, että ne, joilla on ollut rahaa ostaa tähänkin saakka lihaa, olisivat ostaneet sitä vielä enemmän, pakastimensa täyteen, ja pienituloiset lapsiperheet ja työttömät olisivat jääneet nuolemaan näppejään.

Mitä tulevaisuuteen tulee, tietysti toivoisi, että toteutettaisiin ed. Rajamäen esittämää ajatusta, että sosiaalisille laitoksille, kouluille, päiväkodeille ja vastaaville, voitaisiin vastaisuudessa asiaa harkita. En välttämättä usko todella siihen, että kaupan tiskiltä myytynä se palvelisi tarkoitustaan, vaikka varmasti monella on hyvä ajatus mielessä.

Ed. P. L e p p ä n e n (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielestäni oli erittäin hyvä, että ed. Rajamäki ja myöhemmin ed. Rimmi ottivat kantaa suunnattuun liha-aleen. Viime viikon torstaina ministeri Pura vastasi suulliseen kysymykseeni, että hallitus ei halua tehdä tämän asian eteen mitään. Se kyllä ihmetyttää, kun veronmaksajat joutuvat, mihin ed. Rajamäki viittasi, maksamaan ulkomaisten kansalaisten ruokapöytään arvokasta hyvälaatuista lihaamme.

Minua ihmetyttää myös toinen seikka. Kun aikoinaan Eta-neuvottelijat etsivät eväitä eduskunnasta Eta-keskusteluun ja neuvotteluihin, esitin useampaan kertaan, että eräs sellainen olisi, että me suomalaiset haluamme olla omavaraisia ruokahuollossa myös jatkossa. Tämä ei valitettavasti mennyt sen pidemmälle. Nyt nähtävästi Etaan tai EY:hyn mennään samoilla eväillä eli mitään emme sieltä saa, mutta ne tulevat määräämään, mitä ruokaa ja mihin hintaan me suomalaiset tulemme syömään.

Tämä ihmetyttää myös siitä syystä, että keskusta ei ole herännyt tässä asiassa. Se on eräissä puheenvuoroissa puhunut täällä siitä. Mutta näinhän tulee tapahtumaan, minä veikkaan ja uskoisin, että olen hyvin pitkälle siinä oikeassa.

Ed. S-L. A n t t i l a (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ensinnäkin ed. Rajamäen puheenvuoron johdosta, jossa hän edellytti, että ensi talvena järjestettäisiin liha-alennusmyynti: Ed. Rajamäki, palataan tähän asiaan, kun käsittelemme vuoden 93 maataloustulolakia. Nyt käsittelemme vuoden 92 maataloustulolakia ja tässä ei ratkaista sitä, mikä liha-ale ensi vuonna järjestetään, mihin ed. Rajamäki puheenvuorossaan voimakkaasti viittasi.

Edelleen tässä on ongelma se, mihin ed. Rimmi aivan oikein kiinnitti huomiota: Mikä on se mekanismi, jolla varmistamme, että teurastamon saama halvempi liha kauppaan toimitettuna on edelleen kaupan tiskiltä haettaessa sen verran halvempaa, mitä siinä on tukea välissä? Sellaista järjestelmää ainakaan minä en tällä hetkellä tiedä. Sen sijaan kouluille, laitoksille ja vastaaville tahoille suunnatun annin antaminen on mahdollista, koska siinä voidaan esimerkiksi laskujen perusteella tietty osuus palauttaa suoraan näille. Mutta niin tarpeen kuin se kuluttajille olisikin, tässä on aika iso järjestämisongelma, mihin nimenomaan valiokunnan mietinnössäkin kiinnitetään aivan oikein huomiota. Eli, ed. Rajamäki, palataan asiaan vuoden 93 maataloustulolain käsittelyn yhteydessä.

Ed. R a j a m ä k i (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jo yli kuukausi sitten mm. itse esitin suunnattua liha-alea tietäen tilanteen. Tapa, millä maatalouspolitiikkaa aina käsitellään, on: siirrellään, tutkitaan, siirrellään, tutkitaan. Toteuttamistapa olisi kyllä suunnattuun

liha-aleen löytynyt. Ed. S-L. Anttila, nimenomaan tässä yhteydessä olisi pitänyt näkyvän lihavuoren ja uuden vientitukitarpeen ilmaantuessa viestittää hallinnolle, että nyt ollaan tosissaan, eduskunta edellyttää, että ulkomaalaisia ei syötetä verorahoilla, vaan kotimaista sosiaalista suunnattua liha-alennusmyyntiä järjestetään.

Minä nimenomaan en tarkoittanut suunnattua liha-alea isojen pakastearkkujen omistajille ja paksuille lompakoille, sen takia kaupan tiskillä suunnattua liha-alea ei näy. Tarkoitin, että se suunnataan sosiaalisesti mm. kunnallisten laitosten kautta, jolloin sillä tulee olemaan sosiaalisten syiden takia ja tämän yhteiskunnallisen karun, ikävän todellisuuden takia lihan kokonaiskysyntää kasvattava vaikutus, jolloin se on erittäin perusteltu myös tuotantopoliittisista syistä.

Ed. Aittoniemi (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Rimmin puheenvuoron jälkeen minulle tuli kauhea epäilys, jäikö minulle enää mitään sanottavaksi. Asiassa oli tullut esille jo lapsiperheet, köyhät, sairaat ja vanhukset. Minä lisään vielä sotaveteraanit, niin sitten on populismi täydellistä.

Kun tässä nyt halutaan litistää ja lätistää lihaalen mahdollisuus kokonaisuudessaan, on todettava myös muuan asia: Ed. S-L. Anttila puhui, miten voidaan varmistaa, myydäänkö liha lihatiskeiltä todella siihen hintaan, mihin se on tarkoitettu. Sen seikan selvittäminen, ketkä ovat köyhiä, sairaita jne., varmasti maksaisi vähintään yhtä paljon kuin olisi liha-alen todellinen hyöty. Mentäisiin todella mahdottomuuksiin, kun rajattaisiin niitä perheitä ja yksityisiä, jotka ovat oikeutettuja ostamaan tätä lihaa. Siinä olisi aikamoinen sekamelska sosiaalitoimistossa, kun lyötäisiin leima paperiin, että tämä on niin köyhä, että on oikeutettu siihen. Toisin sanoen, unohdetaan koko asia.

Ed. Korkeaoja: Arvoisa puhemies! Näyttää siltä, että jokaisen maatalousministerin on virkakautensa aikana vähintään kerran mentävä liha-alennusmyynti- tai elintarvikkeiden alennusmyyntiharhaan, ja niin kävi tälläkin kertaa. Se asia todella näyttää ensin hyvin kauniilta ja houkuttelevalta, että alennettaisiin kansalaisten ruokalaskua alennusmyynnin kautta, mutta sen toteuttaminen on lähimpien parinkymmenen vuoden aikana taidettu 4—5 kertaa samalla perusteella todeta mahdottomaksi ja epätarkoituksenmukaiseksi ja niin nytkin.

Sen sijaan sitä ajatusta, mistä täällä nyt on puhuttu ja mitä mm. ed. Rajamäki ja eräät muut ovat täällä nostaneet esille, että haettaisiin sellaista keinoa, sellaista kohdetta, joka todella lisää lihan kotimaista kulutusta, pitää harkita. Totta kai uskon, että kaikki suomalaiset ovat sillä kannalla, että jos me voimme löytää todella semmoisen keinon, joka lisää kulutusta ja jolla yhteiskunnan tukea ja viljelijöittenkin markkinointitukea voidaan yhtä tehokkaasti kuin viennillä käyttää kotimaisella areenalla, niin näin pitää toimia. Laitoksille ja sairaaloille, armeijalle, ehkä kouluille suunnattu alennusmyynti tämmöisessä tilanteessa, missä nyt eletään, voi olla todella käyttökelpoinen toimenpiteenä, joka lisää lihan kotimaista kulutusta.

Ed. Pulliainen: Arvoisa puhemies! Pajatsoa on tyhjennetty varsin tehokkaasti viimeisen puolen tunnin aikana tästä aiheesta. Kuitenkin katson aiheelliseksi vielä muutaman näkökohdan tuoda esille, kun olin maa- ja metsätalousvaliokunnassa käynnistämässä pieneltä osaltani tätä keskustelua.

Lähtökohtatilanne ei todellakaan ollut rohkaiseva koko valiokuntakeskusteluunkaan ja selvitystyöhön. Nimittäin tilastot tältä vuodelta osoittavat aika karmeaa tulosta: Tuottajahintojen ja tavoitehintojen välissä on 700 miljoonan markan aukko, toisin sanoen 700 miljoonaa markkaa tuloja on jäänyt tuottajilta saamatta, kun ne rahat ovat nyt jossakin ja mitä todennäköisimmin löytyvät teurastamoista ja jossain määrin myös kaupasta, sillä tämä tilanne ei ole johtanut kuluttajahintojen alentumiseen, vaikka ollaan tilanteessa, jossa joudutaan ulosviemään lihaa. (Ed. P. Leppänen: Kuka omistaa teurastamot?) — Jokuhan ne omistaa, kaikesta päätellen löytyy rekisteristä ilmoitus siitä, kuka ne omistaa. — Siis lähtökohta oli mahdollisimman ankea, mutta siitä huolimatta, kun tämä oli julkisen keskustelun alaisena, niin yksimielisesti olimme sitä mieltä, että tämä asia nyt selvitetään, ja sitä selvitystyötä sitten tehtiin.

Maa- ja metsätalousministeriöstä asianomainen virkahenkilö toi sitten tyrmäyspaperin, jossa kylläkin oli aivan oikein todettu se, mikä on todettu myös demarien ihan asiallisessa vastalauseessa, jossa todetaan, että teknisesti tämä voisi olla ihan mahdollistakin. Sitä tapahtuu jo nyt voin ja viljan osalta tietyin edellytyksin. Mutta paperin mukaan toisaalta on olemassa teknisiä esteitä, joista yksi oli maataloustulosopimuksen voimassaolo, jossa tämä asia ei ole mukana, niin kuin valiokunnan arvoisa puheen-

johtaja täällä jo totesi, ja toinen se, että markkinointineuvosto oli ehtinyt jo päätöksensä tehdä. Tämmöiset päätökset ja ratkaisut ovat tietysti sellaisia, että niitä voitaisiin muuttaa, koska ne ovat ihmisten tekemiä, siis silloin kun on sopimus, sopimusta voidaan myös muuttaa. Mutta tässä tapauksessa siihen ilmeisestikään edellytyksiä ei ollut.

Näillä perusteilla tyydyin tulokseen, että ollaan tässä tilanteessa, kunnes sitten kun olin tämän talon ulkopuolelle siirtynyt, aukaisin seuraavana päivänä muutaman lehden. Siellä kunnianarvoisa maa- ja metsätalousministeri antoi lausunnon ja ilmoitti, että ei tässä ole mistään muusta kysymys, ei mistään tekniikasta eikä mistään muustakaan eikä tulosopimuksesta, vaan kysymys on siitä, että kun MTK ei hyväksy, niin hommaa ei hoideta.

Tämä tietysti johti ajattelemaan niinkin pahoja aatoksia mielessä, että olisikohan nyt saattanut käydä niin, että tuli vähän niin kuin höplästä vedetyksi valiokunnassa tätä asiaa näin teknokraattis-tulosopimuksellisena asiana käsiteltäessä. Olisin toivonut todella hartaasti, että täällä olisi ollut maa- ja metsätalousministeri Pura kertomassa, mikä on totuus, minkälaisen lausunnon hän on lehdistölle antanut ja jäikö tästä lausunnosta jotakin erittäin olennaista julkaisematta. Joka tapauksessa nyt tästä saatu kuva on meikäläisen kannalta vähintäänkin nolo.

Arvoisa puhemies! Millä tavalla tätä asiaa voitaisiin teknisesti hoitaa, jos on ylituotantoa, joka olisi aleen käyttökelpoista tavaraa? Olen kyllä ed. Rimmin kanssa hyvin paljon samaa mieltä siitä, että korttitalouteen tässä ei ole mahdollista mennä, tämä on hoidettava suunnattuna alemyyntinä sosiaalisille laitoksille ja mieluiten sellaisille, joilla ei muutoin ole varaa käyttää lihaa, jolloin saavutetaan juuri se tavoite, jonka ed. Korkeaoja ehti täällä jo julkituoda, kun puheenvuoroani odottelin, että kulutus lisääntyy eli tavallaan eräs tavoitetaso normaaliravitsemuksessa saavutetaan tämän alennusmyynnin kautta, jolloin se jää kotimaahan.

Tässä katsannossa ymmärrän, että tämän eteen, arvoisa puhemies, kannattaa tehdä tänä talvena töitä silloin, kun käsitellään ensi vuoden maataloustuloratkaisua ja sen lainsäädännöllistä soveltamista. Ja sitten mikä on minusta hyvin tärkeää, on se, että kun maataloustulolakia joudutaan uudistamaan ilmeisesti aika pikaisesti, kun entisen ministerin Pohjalan työryhmä saa työnsä päätökseen, niin silloin tietysti pitää pitää huoli siitä, että umpiperiä ei pääse syntymään.

Ed. K o r k e a o j a : Arvoisa puhemies! Ed. Pulliainen kiinnitti huomiota siihen, että viljelijöiden lihasta saamat tulot ovat alentuneet, lihan hinta viljelijöille on alentunut ja kuluttajille noussut, ja peräänkuulutti sitä, mihin nämä rahat ovat joutuneet. Tiedän, kun olen tutkinut teurastamojen tilinpäätöksiä ja välitilinpäätöksiä, että siellä tilanne kuitenkin näyttää siltä, että ne ovat äärimmäisen tiukalla eli ainakaan teurastamoyritykset tässä tilanteessa eivät ole päässeet lihomaan. Tosin niiden vaikeuksiin lienee pääasiallisena syynä velkaantuneisuus ja korkeat korot.

Tätä asiaa seuranneena tiedän erään seikan, mikä on johtanut ainakin pieneltä osin siihen, että väli on kasvanut. Muutama vuosi sitten eräät sivutuotteet teurastuksessa käytettiin lemmikkieläinten ruokiin, ja tiedän, että se bisnes oli teurastamoyrityksille kannattavuudeltaan parhaasta päästä. Tämä tilanne on nyt muuttunut. Niin kuin kaikki tiedätte, pääosa lemmikkieläinten ruoista tulee ulkoa. Katteet kotimaiselle tuotannolle tästä alasta ovat voimakkaasti pudonneet. Se on yksi syy, minkä takia kuluttaja maksaa lihatuotteista nyt hiukan enemmän kuin aikaisemmin, kun ennen lemmikkieläinten ruoan ostajat vastasivat osaksi näistä kustannuksista. Tämä on epäilemättä aika pieni asia, mutta kertoo siitä, mitä tuonnin vapauttaminen on osaltaan vaikuttanut.

Ed. S-L. A n t t i l a : Arvoisa rouva puhemies! Vielä erään asian oikaisen. Ed. Pulliaisen puheenvuorossa pohdittiin sitä, kenen syy tavallaan oli, että liha-ale ei toteutunut, ja kuka sen kaatoi, oliko se MTK vai joku muu. Kuitenkin kun kysymys on sellaisesta rahasta, joka tulee maatalouden pitkältä momentilta, nimenomaan viljelijöille tarkoitetusta maataloustulolain mukaisesta tuesta, ja jos sitä käytetään tämän tyyppiseen liha-aleen, niin totta kai luonnollinen asia on, että siitä maataloustulosopimuksen yhteydessä sovitaan. Se on tosiaan se lähtökohta, joka johti siihen, että juna oli jo mennyt. Tämä täytyy vain jatkossa ottaa huomioon. Valtiohan osallistuu myös vientikustannuksiin, ja silloin, kun me pelaamme valtion rahalla, tämän tyyppistä ongelmaa ei ole.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

7) Ehdotus laiksi eräistä kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista ja avustuksista annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 212
Sivistysvaliokunnan mietintö n:o 9

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 9.

Keskustelu:

Ed. Tykkyläinen: Arvoisa puhemies! Käsittelyssä oleva hallituksen esitys kirjailijoille ja kääntäjille suoritettavista apurahoista annetun lain muuttamisesta on mielestämme tärkeä, tarpeellinen ja tarkoituksenmukainen laki. Tämähän liittyy Eta-sopimukseen.

Esityksessä muutetaan lakia niin, että apurahojen ja avustuksien saajina voivat olla muutkin kuin kotimaiset kirjailijat ja kääntäjät. Apurahan saamisen edellytyksenä on, että kirjoittajat kirjoittavat suomen, ruotsin tai saamen kielellä tai asuvat tai ovat asuneet Suomessa. Käsittelyssä olevan ehdotuksen keskeisenä perusteena on tarkistaa lakia niin, että se vastaa eilen sovittua Eta-sopimuksen sisältöä. Laki on tärkeä kulttuuripoliittinen järjestely ja olen iloinen siitä, että tämä järjestely voidaan nyt myös suorittaa Suomen osalta.

Laissa kulttuuripoliittisesti merkityksellinen asia voi liittyä myös asumiseen Suomessa tai toimimiseen Suomessa eli siihen, miten saaja vaikuttaa Suomen kulttuurin kehitykseen. Apurahojen ja avustusten jakamista ja sen perusteita ehdotetaan tarkistettavaksi myös siten, että voidaan sen kielen perusteella, jolla kirjailija on teoksensa kirjoittanut tai jolle kääntäjä on teoksen kääntänyt, antaa apurahoja.

Otan vielä lisäksi erään kysymyksen: Apurahan tai avustuksen saajan tulisi asua tai olla asunut pysyvästi Suomessa. Pysyvästi Suomessa asuvana pidetään henkilöä, joka on verovelvollinen Suomessa. Ehdotuksen mukaan kirjastokorvausapurahan saajana voisi siis olla Suomeen muuttanut ulkomaan kansalainen, joka kirjoittaa jollakin Suomen kielistä. Saajana voisi olla myös ulkomaille muuttanut suomalainen kirjailija tai kääntäjä. Erikseen tullaan harkitsemaan tuen tarve niille maahanmuuttajille, jotka kirjoittavat muulla kuin jollakin Suomen kielistä. Tämä tulee liittymään yleisempään kysymykseen vähemmistökulttuurin asemasta.

Mielestäni on tärkeää, että pidämme tavoitteena kulttuurin ja kirjallisten ilmaisumuotojen vahvistamista. Nämä tavoitteet ovat kaikkien valtioiden ja kielialueiden kulttuuripolitiikan päämääriä.

Valiokunnassa olimme mietintöä tehdessämme yksimielisiä. Haluan kuitenkin korostaa sitä ja kiinnittää huomiota sosialidemokraattisen sivistysvaliokuntaryhmän puolesta siihen, että valvonta ja seuranta suomalaisten kirjailijoiden merkittävälle apurahajärjestelmälle turvattaisiin, etteivät avustukset putoa kirjailijoilta ja kääntäjiltä. Perusteluna totean, että muissa Pohjoismaissa asiantuntijoiden kuulemisen perusteella ei Eta-muutosten jälkeenkään mainita erikseen suomen kielellä kirjoittavia kirjailijoita, vaikka esimerkiksi Ruotsissa heitä on lukuisia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

8) Ehdotus laiksi rahalain 2 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 186
Talousvaliokunnan mietintö n:o 38

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 38.

Keskustelu:

Ed. Louekoski: Rouva puhemies! Aloitan puheenvuoroni tapani mukaan: Arvoisa hyvin valikoitunut kuulijakunta!

Voimassa olevan rahalain mukaan Suomen Pankilla on oikeus tilapäisesti olla noudattamatta valtioneuvoston vahvistamia markan ulkoisen arvon vaihtelualueen rajoja eli ns. kelluttaa markkaa. Kun tilapäisen oikeuden on käytännössä tulkittu olevan hyvin lyhytaikainen ja kun rahamarkkinahäiriön sattuessa markan arvon puolustaminen saattaa vaatia pitempiaikaista kelluttamista, on valiokunta hallituksen ehdotukseen yhtyen pitänyt tarpeellisena tilapäisen oikeuden sijasta hyväksyä kellutuksen, joka jatkuu toistaiseksi.

Tämä asia, jossa tilapäinen kelluttaminen muutetaan lailla toistaiseksi tapahtuvaksi, mer-

kitsee käytännössä kellutusajan oleellista pitenemistä. Tilapäisestä kelluttamisesta on olemassa arvovaltainen tulkinta viime syksyltä. Oikeuskanslerin toimesta on silloin katsottu, että tilapäinen kelluttaminen voi olla viikonvaihteen yli tapahtuva tai muutaman päivän mittainen. Tämänhetkiset häiriöt rahamarkkinoilla ovat kuitenkin sellaisia, että kun Suomen markan vakaata arvoa ei voitu käytettävissä olevilla konsteilla puolustaa, oli pakko päästää markka niin sanotusti kellumaan ja hakea tälle päätökselle laillinen peruste. Tilanteeseen valtioneuvosto haki ratkaisua antamalla eduskunnalle nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen.

Tässä asiassa, jos missä, talousvaliokunta joutui tarkastelemaan hyvin yksityiskohtaisesti esityksen sisältöä. Esimerkiksi sanaa "tilapäisesti" puntaroitiin puoleen ja toiseen. Kuinka pitkä sellainen tilapäinen kellutus voi olla, josta tällä hetkellä voimassa olevassa laissa puhutaan? Kuinka pitkä on se kelluttaminen, joka jatkuu "toistaiseksi"?

Monilla lainsäädännön aloilla päätöksiä tehdään "toistaiseksi" tarkoituksella, että ne ovat voimassa pysyvästi. Kuitenkin tässä yhteydessä valiokunta katsoi, että toistaiseksi jatkuva kelluttaminen on sekin väliaikaista, mutta pitempää kuin tilapäistä. Tuntuu melkoiselta saivartelulta, mutta kysymyksessä on kuitenkin maan talouselämän kannalta mitä keskeisin kysymys eikä vain talouselämän kannalta, vaan tasavallan korkeimpien valtioelinten, ennen muuta talouspolitiikasta päättävien valtioelinten, kannalta mitä keskeisin. Sen vuoksi sanojen tulkinnalla ja tarkalla punninnalla on tässä yhteydessä hyvin keskeinen merkitys.

Valiokunta siis katsoi, että kun markka voi kellua toistaiseksi, se kelluu väliaikaisesti niin kauan kuin raha- ja valuuttamarkkinoilla häiriö jatkuu. Kuitenkin se voi kellua "myös pitempään" kuin tilapäisesti. Käytäntö tulevina aikoina tulee osoittamaan, minkälaista tarkempaa sisältöä "toistaiseksi kelluttaminen" aikataulumielessä merkitsee.

Sen jälkeen kun kelluttaminen on loppunut, markalle on vahvistettava nyt käsiteltävänä olevan ehdotuksen mukaan uudet vaihtelualuerajat, jollei vanhoja rajoja kelluttamisen jälkeen voida noudattaa. Rahalakia säädettäessä ja siihen myöhemmin muutoksia tehtäessä ei ole nimittäin osattu ennakoida häiriöiden raha- ja valuuttamarkkinoilla johtavan siihen, että markan ulkoisen arvon vaihtelualueen rajoja ei voida määritellä tilapäisen poikkeamisen jälkeen.

Hallituksen rahalakiin esittämää muutosta on kellutusajan pituuden osalta siis pidettävä perusteltuna, ja toiseksi on välttämätöntä, että laissa suoraan sanotaan, mitä sen jälkeen tapahtuu. Nyt voimassa olevan lain mukaan ilman tällaista täsmällistä määräystä kellutuksen päätyttyä olisi jäänyt lain kenties hieman epämääräisten tulkintojen varaan, mitä tapahtuu markalle sen jälkeen, kun lopettamispäätös on tehty.

Valiokunta piti välttämättömänä poistaa tämän tulkinnanvaraisuuden laista ja kertoa lakitekstissä suoraan, että sen jälkeen, kun kellutus on lopetettu, markalle on asetettava uudet vaihtelualuerajat tai on palattava entisiin rajoihin.

Tässä suhteessa on syntynyt asiassa paljon keskustelua herättänyt valtasuhdeongelma valtioneuvoston ja Suomen Pankin välille. Hallitus sanoi esityksensä perusteluissa, että "hallituksen tarkoituksena oli säilyttää suurin piirtein entinen tasapaino". Valiokunta oli aluksi jonkin verran ymmällä, kuinka se voi tapahtua, kun esityksen muodollisen sanamuodon perusteella saatettiin nähdä, että valtioneuvosto saisi uudessa järjestelmässä uuden oikeuden, nimittäin oikeuden oma-aloitteisestikin lopettaa markan kelluttamisen.

Kokonaisuuteen katsoen tämä on kuitenkin aika luonnollinen järjestely siihen nähden, että valtioneuvoston päätöksellä määrätään aina markan vaihtelualueen rajat. Toisin sanoen näistä rajoista irrottautuminen tapahtuu ikään kuin valtioneuvoston antamien valtuuksien puitteissa. Kun vanha laki edellytti, että näihin puitteisiin uudelleen palataan tilapäisen, siis hyvin lyhytaikaisen, kellutuksen jälkeen ja uudelleen rajat määrätään, valtioneuvostolla tätä lyhyttä tilapäiseksi määriteltyä poikkeusaikaa lukuunottamatta ei ole käsissään päätösvalta siitä, mitkä markan vaihtelualueen rajat ovat. Kun nyt "tilapäinen" muuttui "toistaiseksi" jatkuvaksi kelluttamiseksi, on luonnollista, että valtioneuvosto, joka on ikään kuin antanut valtuudet, joiden puitteissa on mahdollisuus poiketa sen vahvistamista rajoista, voi itse peruuttaa nämä valtuudet ja lopettaa kelluttamisen. Tämä vähän vaikeaselkoinen filosofia kyllä selviää arvoisille edustajille, jos hieman jaksatte paneutua asian perimmäiseen logiikkaan.

On kysytty myös, onko tällainen valtuus valtioneuvostolle sellainen uusi valtuus, joka lisäisi valtioneuvoston valtaoikeuksia markan arvoa päätoimisesti valvovan Suomen Pankin suuntaan. Valiokunnan käsityksen mukaan näin ei ole. Valtioneuvosto ikään kuin tällä uudella

oikeudellaan vain täsmentää siltä saatujen valtuuksien käyttöä. Tässä suhteessa valiokunta, joka oli aika epäluuloinen alun alkaen esitykseen nähden, rauhoittui keskusteltuaan ja saatuaan selvitystä siitä, mikä hallituksen esityksen tarkoitus valtioneuvoston ja Suomen Pankin välisiä valtasuhteita järjesteltäessä on ollut.

Toinen keskeinen julkista mielenkiintoa herättänyt kysymys on, mitä tapahtuu siinä tapauksessa, että Suomen Pankki päästäessään markan kellumaan ei kenties haluakaan, toisin kuin valtioneuvosto, jonkin "toistaiseksi" jatkuneen kellutusajan jälkeen kiinnittää markkaa uudelleen. Jos on mielipide-ero kellutuksen lopettavan valtioneuvoston ja kellutuksen jatkamista haluavan Suomen Pankin välillä, mitä silloin tapahtuu?

Ensinnäkin on toivottava — uskallan toivoa koko valiokunnan puolesta — että tällaista erimielisyyttä ei tapahdu, ei ainakaan julkisesti. Mutta kyllä se täysin mahdollista on. Silloin tällöin julkisuudessakin on jouduttu Suomessa tilanteisiin, muista maista puhumattakaan, joissa hallitus ja kansallisen rahalaitoksen, keskuspankin, johto ovat raha- ja valuuttapolitiikasta eri mieltä.

Meillä on perinteisesti katsottu, että jos Suomen Pankki ja hallitus joutuvat niin sanotusti napit vastakkaisen, hallitus on se, joka ratkaisee, miten menetellään. Viimeksi tällainen tilanne Suomessa oli viime keväänä, ja juuri näin kävi. Suomen Pankin silloinen pääjohtaja Rolf Kullberg joutui jättämään paikkansa, ehkä vähän turhaankin dramatisoituneessa tilanteessa. Mutta kun mielipide-ero oli selvä, näin kävi.

Siinä tapauksessa että Suomen Pankki ei hyväksyisi valtioneuvoston päätöstä kelluttamisen lopettamisesta, pankki voi pidättyä tekemästä esitystä uusiksi markan vaihtelualueen rajoiksi. Tämä ilmenee nyt siinä selkeässä sanamuodossa, jonka valiokunta hallituksen esityksestä poiketen on lakiin ehdottanut kirjoitettavaksi. Mutta jos tällainen tilanne syntyy, se osoittaa juuri, että Suomen Pankki on talous-, raha- ja valuuttapolitiikasta, sen keskeisistä kysymyksistä, eri mieltä kuin valtioneuvosto. Se merkitsee avointa selkkausta hallituksen ja Suomen Pankin välillä. Sen vuoksi on luonnollisesti toivottavaa, että tällaisia tilanteita ei vastaisuudessa tapahdu.

Jos Suomen Pankki sitten taipuu siihen, että valtioneuvosto niin halutessaan lopettaa kellutuksen, ja antaa valtioneuvostolle esityksen uusista markan vaihtelualueen rajoista, asia on pois päiväjärjestyksestä. Muodollisesti ottaen valtioneuvostossa joudutaan tällaisessa tilanteessa tekemään kaksi päätöstä: ensinnäkin päätös siitä, että kellutus lopetetaan — tästä päätöksestä pyydetään ennen sen tekemistä Suomen Pankin lausunto — ja sitten päätös, jos Suomen Pankki tekee ehdotuksen uusista vaihtelualuerajoista, jolla vaihtelualuerajat vahvistetaan.

Monet valiokunnan jäsenistä, minä muiden mukana, kysyimme asiantuntijoilta, voiko näiden kahden päätöksen väliin jäädä jokin odotusaika, niin että valtioneuvosto esimerkiksi tänään päättäisi, että markan kellutus lopetetaan ja joskus myöhemmin Suomen Pankki hyväksyessään tällaisen ajatuksen tekisi ehdotuksen vaihtelualueen uusiksi rajoiksi. Sekä teoriassa että käytännössä tällainen tilanne johtaisi niin suureen hämminkiin valuuttamarkkinoilla, että se olisi mahdoton. Toisin sanoen vaikka muodollisesti tehdään kaksi päätöstä, niin asiallisesti on kysymys yhdestä kokonaisuudesta, jolla ratkaistaan sekä kellutuksen lopettaminen että markan siirtyminen joko vanhoihin vaihtelualuerajoihin tai uusiin.

Vielä voin lyhyesti todeta, että kun asiantuntijoilta valiokunnan mietintöä varten tiedusteltiin, olisiko sellainen järjestely mahdollista, että valtioneuvosto pyytäessään kelluttamisen lopettamisesta Suomen Pankin lakisääteisen lausunnon samalla pyytäisi myös esityksen uusista tai vanhoista vaihtelualuerajoista. Tämä ajatuskokeilu torjuttiin asiantuntijoiden toimesta siitä syystä, että valtioneuvostolle ei perinteisesti, ei nykyisen lainsäädännön eikä nyt muuttuvan lainsäädännön perusteella, kuulu oikeutta pyytää esitystä vaihtelualueen rajoista Suomen Pankilta. Se on Suomen Pankin autonomiaan kuuluva asia. Valtioneuvostolla ei ole oikeutta pyytämällä saada esitystä uusista rajoista. Tämä on hyvin tärkeä seikka valtioneuvoston ja Suomen Pankin, siis eduskunnan valvoman keskuspankin, valtasuhteita järjesteltäessä.

Talousvaliokunta sai ennen mietinnön laatimista lausunnon asiasta myös perustuslakivaliokunnalta. Perustuslakivaliokunta katsoi lausunnossaan, että hallituksen esitys jättää jossain määrin tulkinnan varaa siinä suhteessa, kuinka Suomen Pankin lausunto kelluttamisen lopettamisesta ja vaihtelualueen rajoista tehtävä esitys käytännössä annetaan. Talousvaliokunta katsoi, että tällaista tulkinnanvaraisuutta ei saa olla, ja siitä syystä mietinnössä olevaan hallituksen esityksestä poikkeavaan lakitekstiin on kirjoitettu, että tällainen lausunto ja esitys tulee antaa Suomen Pankista siinä järjestyksessä kuin rahalaissa

edellä 2 §:n 2 momentissa sanotaan. Sekä lausunto että esitys annetaan aina johtokunnan esityksestä valtuutetuille, jotka päättävät pankin puolesta lausunnon ja esityksen antamisesta valtioneuvostolle. Tässä suhteessa valiokunnan hyväksymä sanamuoto on selkeä. Ei jätä tulkinnoille sijaa.

Toistan vielä, että valiokunta käytti aika paljon aikaa ja pohdiskeli aika pitkään näitten sanojen merkitystä ja sisältöä. Ehkä voin valiokunnan puolesta ilmaista tyytyväisyyden siihen, että ainakin omasta mielestämme olemme saaneet aikaan paremman, selkeämmän esityksen lainmuutokseksi kuin se, mikä valtioneuvostosta meille tuli.

Valitettavaa vain on, että tämän kaltaisia esityksiä joudutaan kiireessä käsittelemään ja useimmiten silloin, kun valuuttamarkkinoilla on koko ajan häiriö. Paljon parempi olisi, kun rahalain muutoksetkin voitaisiin käsitellä raha- ja valuuttapoliittisen tilanteen ollessa mahdollisimman vakaa.

Ed. Korhonen (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! On oltava kahdesta asiasta eri mieltä valiokunnan puheenjohtajan kanssa.

Ensimmäinen on usko näihin asiantuntijalausuntoihin. Jos asiantuntijoita olisi kuunneltu ja asiantuntijoihin uskottu, niin maan talouden ei tällä hetkellä pitäisi asiantuntijoiden mukaan olla läheskään tässä tilassa, missä ollaan. Se niistä asiantuntijoista!

Mutta on toinen olennainen kohta, johon haluan kiinnittää huomiota, joka ed. Louekosken puheenvuorossa jäi varsin vähälle huomiolle: väittämä siitä, että tämä lainmuutos ei johda valtasuhteiden muuttumiseen. Olen täysin päinvastaista mieltä. Tämä nimenomaan johtaa selvään valtasuhteiden muuttumiseen. Toisin sanoen kellutuksen lopettamisen pitäisi tapahtua samassa järjestyksessä kuin se on alkanutkin: Valtioneuvostolle annetaan aivan täysin uusi elementti, joka on nimenomaan lopettaminen. Ja kun lopettaminen on aivan puhdas raha- ja valuuttapoliittinen päätös, siihen ei tulisi sekoittaa ylimääräisiä muita elementtejä, jotka saattavat johtaa tietynlaiseen spekulaatioon ja ehkä pahimmassa tapauksessa lopettamisen hyväksikäyttöön muista kuin raha- ja valuuttapoliittista lähtökohdista.

Lisäksi tämä laki on täysin ristiriitainen niihin pyrkimyksiin nähden, mistä on lähdetty liikkeelle, toisin sanoen Suomen Pankin aseman vahvistamisesta sekä hallituksen niin paljon puhutusta ja selvästi osoittamasta halusta, että näitä yhteiskunnallisia tehtävänjakoja selvennetään. Heikointa tässä esityksessä on se, että taas kerran käytetään poikkeustilannetta hyväksi ja tuodaan periaatteellisia muutoksia, kun tarve olisi kokonaisuudistukseen, jossa käsitellään kokonaisuutena valtasuhteita, pankkivaltuusmiesten ja eduskunnan asemaa suhteessa valtioneuvostoon, Suomen Pankkiin sekä hallitukseen. Tästä esityksestä ei valtasuhteiden perusrakenteisiin ja niitten tarkasteluun ole.

Ed. S-L. Anttila (vastauspuheenvuoro): Arvoisa rouva puhemies! Ed. Korhosen näkemykseen yhdyn näistä asiantuntijoista siinä mielessä, että valitettavasti Suomen Pankin suunnalla olevat asiantuntijat ovat, kun ajatellaan, mitä kaikkea on viimeisen vuoden aikana tapahtunut, olleet tavattoman kaukana arkirealismista eli siellä ilmeisesti asioita on pitkälti katseltu lasikaapista käsin.

Itse nostaisin tässä yhteydessä esille erään pohdinnan. Nyt täällä valiokunnan puheenjohtaja varsin selkeäsanaisesti kertoi pankin, valtioneuvoston ja eduskunnan toimivaltasuhteista. Tulee vain mieleen kysymys. Pankilla on tietyn asteinen itsenäinen valta kuitenkin operoida alueella, jonka vaikutukset näkyvät koko yhteiskunnassa, ja jos operoidaan väärin, pitkälti vastuuta kantavat kuitenkin näistä asioista poliitikot tilanteessa, jossa poliitikoilla ei ole ollut kuitenkaan suoranaisia vaikutusmahdollisuuksia. Ainakin koen itse asian näin, että minulla ei ollut minkään näköisiä mahdollisuuksia vaikuttaa siihen Suomen Pankin rahapolitiikkaan, joka syyskuussa on ajettu todelliselle törmäyskurssille. Kuitenkin niitä virheitä, jotka sen johdosta on tehty, me kannamme kaikki niskassamme, me joitten selässä lukee "poliitikko".

Ed. Louekoski (vastauspuheenvuoro): Rouva puhemies! Ed. S-L. Anttila ja minä olemme edustajiemme välityksellä valvoneet Suomen Pankkia vuosikaudet. Pankkivaltuusmiehet ja nykyisin pankkivaltuusto edustaa meitä kaikkia edustajia ja sitä kautta kansanedustuslaitosta Suomen Pankin valvontaelimenä.

Mutta mitä tulee valtioneuvoston ja Suomen Pankin väliseen valtasuhteeseen, olemme tosiaankin ed. Korhosen kanssa tästä olleet jossain määrin eri mieltä. — Ed. Korhonen taisi lähteä Oulun suuntaan. — Mutta minulla ja ed. Korhosella on saman kaltainen ajattelu siitä, mihin suuntaan pitäisi asioita kehitellä. Mielellään nä-

kisin, että Suomen Pankin itsenäisyyttä ja sen mahdollisuuksia raha- ja valuuttapoliittisissa asioissa pikemminkin lisättäisiin kuin kavennettaisiin. Näin ei kuitenkaan tämän esityksen yhteydessä tapahdu, vaan vanha tasapaino säilyy.

Toistan vielä, että se säilyy juuri siitä syystä, että kun poikkeaminen valtioneuvoston päättämistä vaihtelualuerajoista voi olla tilapäinen ja kun nyt se poikkeamisaika jatkuu, niin on luonnollista, että valtioneuvosto, jonka valtuuksilla tämä poikkeaminen tapahtuu, itse katkaisee kellutuksen. Se vähentää vähemmän valtioneuvoston valtaoikeuksia Suomen Pankkiin nähden, kuin jos Suomen Pankki itse sekä irrottautuisi että päättäisi kellutuksesta. Tämä on se mielipide-ero, joka meillä ed. Korhosen kanssa on.

Ed. P a l o h e i m o : Arvoisa puhemies! Ed. Louekoski esitteli erittäin seikkaperäisesti itse asiassa valiokunnan päätökset ja ne perustelut, millä niihin päädyttiin. Koska en ole yhtynyt ed. Korhosen esittämään vastalauseeseen juuri niillä perusteilla, joita valiokunnan puheenjohtaja Louekoski äsken esitti, ja koska se jostakusta saattaa näyttää epäloogiselta, haluan vielä lyhyesti omalta osaltani perustella, miksi olen yhtynyt valiokunnan enemmistön kantaan.

Valiokunnassa oli itse asiassa esillä neljäkin erilaista vaihtoehtoa tämän muutoksen tekemiseksi, ja esittelen ne vaihtoehdot nyt lyhyesti ja perustelen sitten sitä, miksi itsekin päädyin siihen vaihtoehtoon, jonka valiokunnan enemmistö päätti esittää.

Ensimmäinen vaihtoehto lähti siitä, että ongelma sisältyi ainoastaan sanaan "tilapäisesti", ja näytti siltä, että jos muutettaisiin sana "tilapäisesti" esimerkiksi sanaksi "väliaikaisesti" ja määriteltäisiin se perusteluissa pidemmäksi ajaksi kuin yhdeksi viikonlopuksi, niin silloin tehtäisiin ainoastaan se muutos, joka oli osoittautunut tarpeelliseksi nykyisen ongelman ratkaisemiseksi, eli pidennettäisiin sitä aikaa, jonka markka saa kellua ja sitten palattaisiin takaisin uuteen valuuttaputkeen myöhemmin juuri siinä järjestyksessä kuin tähänkin asti on palattu. Jos näin olisi toimittu, olisi Suomen Pankin valta ehdottomasti lisääntynyt siitä syystä, että Suomen Pankki, kun se nyt saa kelluttaa markkaa vain tilapäisesti, olisi saanut lain mukaan kelluttaa sitä huomattavasti pidempiäkin ajanjaksoja ilman, että valtioneuvosto olisi voinut puuttua asioiden kulkuun. Näin ollen tämä ensimmäinen mahdollisuus, jota minä esimerkiksi pidin ensin varteenotettavana, ei tullut kysymykseen.

Sitten on se vaihtoehto, jonka ed. Korhonen täällä on esittänyt, eli edellä olevaan vaihtoehtoon lisättäisiin ainoastaan huomautus, että häiriötilan päätyttyä Suomen Pankki esittää valtioneuvostolle kelluttamisen lopettamista. Näin ollen aloite aloittamisesta ja lopettamisesta olisi edelleen yksinomaan Suomen Pankilla mutta Suomen Pankki olisi velvollinen häiriötilan päätyttyä lopettamaan kelluttamisen. Tämäkin vaihtoehto, joka on siis ed. Korhosen esitys, lisäisi huomattavasti Suomen Pankin valtaa valtioneuvostoon nähden siitä syystä, että Suomen Pankki voisi silloin itse arvioida, milloin häiriötila on päättynyt, ja vasta sitten esittää valtioneuvostolle kelluttamisen lopettamista.

Koska nyt kelluttaminen voi jatkua pidempiä ajanjaksoja, katsottiin lopuksi, että lopettamispäätös tai aloite lopettamiseksi voi tulla pääsääntöisesti Suomen Pankilta mutta joissakin tapauksissa myös valtioneuvostolta ja näin ollen valtioneuvosto voi esittää Suomen Pankille kelluttamisen lopettamisen. Suomen Pankki kuitenkin esittää uuden valuuttaputken paikan.

Kolmantena vaihtoehtona, joka nyt itse asiassa valittiin, oli juuri se, että Suomen Pankki voi esittää uuden valuuttaputken paikan mutta jos katsoo, että kelluttamisen lopettamisen ajankohta ei ole sopiva, niin sen ei ole pakko sitä esittää, sen ei ole välttämättä sitä esitettävä, jolloin päädytään vanhaan valuuttaputkeen. Näin ollen Suomen Pankilla on eräänlainen veto-oikeus siihen ajankohtaan, jolloin kelluttaminen lopetettaisiin.

Neljäntenä vaihtoehtona, joka olisi lisännyt nähdäkseni selvästi valtioneuvoston valtaa taas nykyisestään, oli se, että valtioneuvosto voi esittää ensinnäkin kelluttamisen lopettamisen ajankohdan ja sen lisäksi vaatia Suomen Pankkia samanaikaisesti esittämään uuden valuuttaputken paikan, jolloin Suomen Pankilla ei tätä veto-oikeutta olisi.

Näin ollen näistä neljästä vaihtoehdosta, jotka todellakin saattavat kuulostaa mutkikkailta, kolmas näyttäisi olevan se, joka säilyttää valtasuhteitten tasapainon ennallaan mutta pidentää kuitenkin ajanjaksoa, jonka kellutus voi kestää. Tämän parempaa muotoilua valiokunnassa ei keksitty, jotta nämä kaksi asiaa toteutuisivat samanaikaisesti.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

9) Ehdotukset laiksi julkisista hankinnoista ja laiksi kilpailuneuvostosta annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 154
Talousvaliokunnan mietintö n:o 39

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on talousvaliokunnan mietintö n:o 39.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

10) Ehdotus laiksi ammatinvalinnanohjauksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 157
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 5

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 5.

Keskustelu:

Ed. Mäkipää: Arvoisa puhemies! Käsiteltävänä oleva laki ammatinvalinnanohjauksesta annetun lain 2 §:n muuttamisesta merkitsee käytännössä sitä, että vajaakuntoisten ammatinvalinnanohjaukseen liittyvää tutkimukseen ja ohjaukseen pääsyä entisestään heikennetään, niin kuin on kirjoitettu vastalauseessa, jonka ensimmäisenä allekirjoittajana on ed. Pekka Leppänen. Eli valtionavut loppuvat kolmelta merkittävältä laitokselta: Helsingissä olevilta Kuntoutussäätiöltä ja Invalidisäätiöltä sekä Heinolassa olevalta Reumasäätiöltä.

Mielestämme tämä on erittäin arveluttavaa. Kun puhutaan, että valtio säästää noin 3 miljoonaa markkaa, niin tiedän, että vaikeavammaiset, aistivammaiset, tuki- ja liikuntaelinvammaiset, kuurosokeat ja sokeat tulevat tästä lainmuutoksesta kärsimään. Vaikka hallitus on perusteluissa esittänyt, että tällä rahalla voidaan entistä useampi ammatinvalinnanohjauksen piiriin saattaa, ainakin uskallan väittää, että nämä kolme laitosta, jotka tähän asti ovat saaneet valtionapua, tuntevat ammattinsa. Tulemme aikanamme esittämään koko lakiesitystä hylättäväksi.

Ed. P. Leppänen: Arvoisa puhemies! Joitakin ajatuksia lisää siihen, mitä ed. Mäkipää äsken lausui. Tämä on blankovaltakirja valtioneuvostolle, kun sanotaan 2 §:ssä, että kustannukset tulevat valtion varoista valtioneuvoston määräämien perusteiden mukaisesti. On luonnollista, että jos on tällainen hallitus kuin tällä hetkellä istuu, aina säästetään ja säästetään jopa väärästä paikasta.

On luonnollista, että kun resursseja kavennetaan, niin kuin tästä jo ed. Mäkipää sanoi, niin tässäkin tapauksessa vammaiset ihmiset joutuvat siitä kärsimään, koska heillä ei ole sellaista lääketieteellistä ohjaamista ja osaamista enää työvoimahallinnossa kuin tähän saakka on ollut näissä erityistä osaamista omaavissa laitoksissa. Kun valiokunnassa asiaa käsiteltiin, kaikkien näiden laitosten edustajat kyllä olivat huolissaan ja sitä mieltä, että tätä lakia ei pitäisi hyväksyä. Siksi olemmekin äänestyksen jälkeen valiokunnassa päätyneet siihen, että esitetään tätä lakia hylättäväksi, ja tulemme sen kolmannessa käsittelyssä tekemään.

Mielestäni, kun samanaikaisesti puhutaan siitä, että hallitus elvyttää omasta mielestään, luo uusia resursseja työvoimahallinnolle, on väärin, kun työttömyysaste on näin korkea, että sillä sektorilla supistetaan. Tämä on yksi niitä sektoreita, joilla kustannukset maksetaan paljon kalliimmasti tulevina vuosina, ja tulevat veronmaksajat tulevat siitä myös omalta osaltaan joutumaan vastuuseen. Tälle hallituksen esitykselle ei ole löytynyt minkäänlaisia muita perusteita kuin se, että säästöä syntyy 3,4 miljoonaa markkaa, joka nähtävästi kymmenkertaistuu muutaman vuoden kuluessa.

Ed. Rimmi: Arvoisa puhemies! Tämä hallituksen esitys on kyllä aika uskomaton siinä mielessä, että samoilla voimavaroilla, samoilla rahamäärillä, saadaan vähintään yhtä paljon järjestettyä kuntoutusta. Kuitenkin niin kuin ed. P. Leppänen toi esiin säästö on 3,4 miljoonaa markkaa ja nämä todella hyvin tämän tehtävän tähän saakka hoitaneet Kuntoutussäätiö, Reumasäätiö ja Invalidisäätiö olisivat vain silloin kuvassa mukana, jos työvoimaviranomaiset ostopalveluita heiltä ottaisivat.

Pelkään kovasti ed. Mäkipään tavoin, että nämä vammaisryhmät tulevat todella tästä asiasta erittäin paljon kärsimään. Vaikka perusteluissa todetaan, että pitää saada palvelut joustavasti ja läheltä käyttäjää, niin kuitenkin kannattaa muistaa se, että on kuitenkin kysymys erikoispalveluis-

ta ja nämä laitokset, jotka mainitsin, ovat vuosien mittaan näihin erikoistuneet. Rohkenen epäillä, että liikeperiaatteella, voittoperiaatteella, puhtaasti toimivat yksityiset klinikat tuskin pystyvät näitä palveluita tarjoamaan eivätkä varmaan ainakaan yhtä taloudellisesti kuin valtionapua nauttivat laitokset ovat tehneet.

Ed. Viljamaa: Arvoisa puhemies! Haluan myös korostaa sitä, mikä on asiakkaan oikeusturva tässä tilanteessa, kun rakennetaan byrokratia, jossa paikallinen ammatinvalinnanohjaus tämän lakiesityksen mukaan pannaan päättämään, tarvitseeko henkilö asiantuntevampaa Reuma- tai Invalidisäätiön tai kuntoutusklinikan palvelua, jos samanaikaisesti säästetään 3 miljoonaa. Se vakava huoli, mikä jo edellä olevien puheenvuoroissakin tuli esille, on todella tosiasia. Palveluja heikennetään, laatua heikennetään. Myös kaikki asiantuntijat toivat saman näkökulman esille. Tämä on puhdas säästölaki, joka nyt on verhottu tällaisten miellyttävien sanojen varaan kuin että palvelut saataisiin läheltä, olisivat kokonaisvaltaisempia ja ihmisten ei tarvitsi lähteä kauas kodistaan. Uskon, että Suomenmaassa ihmiset ovat valmiit muutaman sata kilometriä liikkumaan, jos taataan, että he saavat laadukkaan hoidon.

Vielä korostan tätä lakia käsiteltäessä, että vajaakuntoisten työhön sijoittuvuus tällaisena aikana on todella erittäin heikkoa. Heidän on saatava työkyvyn edistämiseksi paras mahdollinen palvelu. Se on kansantaloudellisesti hyvin merkittävä asia.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

11) Ehdotukset laeiksi työturvallisuuslain muuttamisesta ja työsuojelun valvonnasta ja muutoksenhausta työsuojeluasioissa annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 113
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 6

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 6.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

12) Ehdotus laiksi siirtolaisvälityksestä annetun lain kumoamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 229
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 7

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 7.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

13) Ehdotus laiksi työnvälityslain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely
Hallituksen esitys n:o 230
Työasiainvaliokunnan mietintö n:o 8

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on työasiainvaliokunnan mietintö n:o 8.

Keskustelua ei synny.

Lakiehdotuksen ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

Lähetetään puhemiesneuvoston ehdotuksen mukaisesti

talousvaliokuntaan:

14) Hallituksen esitys n:o 251 laiksi tuotevastuulain muuttamisesta ja eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

lakivaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto:

15) Hallituksen esitys n:o 252 käräjäoikeuslaiksi

hallintovaliokuntaan:

16) Hallituksen esitys n:o 253 laiksi arpajaislain 3 ja 5 §:n muuttamisesta

sivistysvaliokuntaan:

17) Hallituksen esitys n:o 254 laiksi Euroopan talousalueen valtioiden kansalaisten tutkintotodistusten tunnustamisesta ja laiksi ulkomailla suoritettujen korkeakouluopintojen tuottamasta virkakelpoisuudesta annetun lain muuttamisesta

talousvaliokuntaan:

18) Hallituksen esitys n:o 259 laiksi elinkeinon harjoittamisen oikeudesta annetun lain muuttamisesta sekä eräiksi siihen liittyviksi laeiksi

liikennevaliokuntaan:

19) Hallituksen esitys n:o 261 laeiksi eräiden Autorekisterikeskusta koskevien säännösten muuttamisesta

20) Hallituksen esitys n:o 262 laiksi merilain 29 §:n muuttamisesta

21) Hallituksen esitys n:o 263 laiksi ulkomaanliikenteen kauppa-alusluettelosta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

sosiaali- ja terveysvaliokuntaan, jolle perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto:

22) Hallituksen esitys n:o 265 laiksi siirtymämaksusta muutettaessa valtion virastoja, laitoksia tai liikelaitoksia osakeyhtiöiksi ja laiksi työntekijäin eläkelain 12 §:n muuttamisesta

---

Ensimmäinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava varsinainen täysistunto on ensi tiistaina kello 14. Kyselytunti on tänään kello 17.

Täysistunto lopetetaan kello 16.17.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Jouni Vainio